

**KADIN SORUNLARI UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

Women's Studies Application and
Research Center

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ / ATATÜRK UNIVERSITY

**KADIN
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**

**JOURNAL OF
WOMEN'S
STUDIES**

E-ISSN 2687-5225

Ocak-Haziran/January-June 2021

Cilt/Volume 3 Sayı/Issue 1

ATAKA

**Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi-
ATAKAD**

Atatürk University Journal of Woman's Studies

Cilt/Volume:3

Sayı/Number:1

2021

S A H İ B İ

Atatürk Üniversitesi
Adına
Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Editör:

Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Yayın Yürütme Kurulu:

Dr. Öğr. Üyesi Eda AY

Editör Yardımcısı:

Doç. Dr. Ayla KANBUR
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KURUDİREK

Dizgi/Mizanpaj:

Arş. Gör. Emrah AY
Arş. Gör. İdris YILDIZ
Arş. Gör. Muhammet Ali AYDIN

Sekreter:

Doç. Dr. Ayla KANBUR

Dil Editörü:

Furkan ZIRZAKIRAN

Cilt 3, Sayı 1, Dergi Hakem Kurulu / Volume 3, No 1, Advisory Board

Doç. Dr. Abdulkadir ATİK
Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL
Dr. Öğr. Üyesi Elif AKTAŞ
Dr. Öğr. Üyesi Emel ZORLUOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Esin Kavuran
Dr. Öğr. Üyesi Filiz Keskin
Dr. Öğr. Üyesi Halit Alkan
Dr. Sümeyye Doğru

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Ayla KANBUR
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
25240/ERZURUM

Tel: 0-442-2311584

E-mail: atakad@atauni.edu.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/atakad>

EDİTÖRDEN OKURA

Değerli okurlar

Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi-ATAKAD yayın hayatının 3. yılında siz değerli okurları ile buluşmaya devam etmektedir. Bu sayımızla birlikte makalelerimize doi numarası vermeye başlıyoruz. Önümüzdeki süreçte geçmiş sayılarımızı referans göstererek ulusal ve uluslararası indekslere başvuru işlemlerimizi gerçekleştirip daha tanınır olma yolunda çalışmalarımıza devam edeceğiz. Bu bağlamda siz değerli yazarlarımızın, hakemlerimizin ve okurlarımızın desteklerini beklemekteyiz.

Dergimizin bu sayısında; “The Attitudes Towards Women in the Mary Play and the Roaring Girl”, “Social Capital- A Risk Smart Option for Addressing Risk Attitudes of Women Rice Farmers in North-Central Nigeria”, “Burcu Memlükleri Dönemi’nde Cariyeler ve Aile Hayatında Etkileri”, “Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Medyada Yansıması” başlıklı makaleler yer almıştır.

Pandeminin devam ettiği bu zorlu dönemde makalelerini kaleme alan ve dergimizi tercih eden yazarlarımıza, makaleleri inceleyerek değerli görüşlerini bildiren hakemlerimize ve tüm yayın ekibine teşekkürlerimi sunuyorum

Prof. Dr. Reva BALCI AKPINAR

Editör

İÇİNDEKİLER

ORJİNAL MAKALE

The Attitudes Toward Women in the Mary Play and The Roaring Girl <i>Yasemin ŞANAL</i>	1-15
Social Capital- A Risk Smart Option for Addressing Risk Attitudes of Women Rice Farmers in North-Central Nigeria <i>Mohammed Sanusi SADIQ, Paul INVINDER SINGH, Makarfi Muhammad AHMAD, Mahantesh SHIRU, Kumari VEENITA</i>	16-32
Burcî Memlûkleri Döneminde Cariyeler ve Aile Hayatında Etkileri <i>Abdullah EKİNCİ, Esra YAVUZ</i>	33-45

DERLEME

Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Medyada Yansıması <i>Esra YILMAZ, Besey ÖREN</i>	46-53
--	--------------

THE ATTITUDES TOWARDS WOMEN IN THE MARY PLAY AND THE
ROARING GIRL

THE MARY PLAY VE THE ROARING GIRL'DE KADINLARA KARŞI TUTUM

Yasemin ŞANAL*

*Dr. Öğr. Üyesi Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Zonguldak/Türkiye
ORCID: 0000-0002-7574-8203

Yazışma Adresi:

Yasemin Şanal
E posta:yaseminunal@yahoo.com.tr

Gönderim Tarihi: 20 Mart 2021

Kabul Tarihi: 08 Mayıs 2021

ABSTRACT

Women's marital status has always been a controversial issue for the public opinion over the centuries because a woman's gender almost always brings her certain limitations and expectations. The gender norms imposed on people and the stereotyped gender roles usually determine the attitude towards women in many countries. This study aims to examine two dramatic works "The Mary Play" and "The Roaring Girl" which show the attitude towards women both in the Medieval and in the Early Modern England. The attitude towards women in terms of gender norms and the concept of marriage are analysed in both plays, and it is seen that the accepted gender roles in these two plays are so similar to each other that the femininity and the marital status of both female characters are at the center of public concern. Yet, there is a certain attitude in both plays contradictory to the patriarchal mindset of femininity, marriage and motherhood, which can be regarded as a pioneer of feminism that will emerge a few centuries later.

Keywords: Gender Roles, Woman, Protofeminism, The Mary Play, The Roaring Girl

ÖZ

Kadınların evli olup olmamaları yüzyıllardır toplum içinde tartışma yaratan bir konu olagelmıştır, zira bir kadının cinsiyeti ona neredeyse her zaman belli başlı kısıtlamalar ve beklentiler getirir. Birçok ülkede kadınlara karşı olan tutumu insanlara dayatılan cinsiyet normları ve kalıplaşmış cinsiyet rolleri belirlemektedir. Bu çalışmada, İngiltere'de hem Ortaçağ hem de Erken Modern Dönem'de kadınlara karşı tutumu yansıtan "The Mary Play" ve "The Roaring Girl" isimli iki oyun incelenecektir. Bu oyunlarda kadınlara karşı tutum, cinsiyet normları ve evlilik kavramı bakımından bir incelemeye tabi tutulmuş ve görülmüştür ki her iki oyunda da toplumca normal kabul edilen cinsiyet rolleri birbirine çok benzemektedir ve her iki kadın karakterin kadın olmaları dolayısıyla evli olup olmamaları yaşadıkları toplum için birer merak ve endişe konusudur. Nitekim, her iki oyunda da kadınlık, evlilik ve annelik ile alakalı ataerkil düşünce yapısına ters düşen bir tutum görmek mümkündür, ki bu da birkaç yüzyıl sonra ortaya çıkacak olan feminizm için öncü bir tutum olarak kabul edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Roller, Kadın, Protofeminizm, The Mary Play, The Roaring Girl

Atf için (How to cite): Şanal Y. The Attitudes Towards Women in The Mary Play and The Roaring Girl. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2021; 3 (1): 1-15

INTRODUCTION

Women have always been at the center of discussions throughout the history of humanity. They have been regarded as sinful or weak in creation, and classified as virgin, maiden, wife, mother, widow, barren, spinster, wench, whore, witch, and so on with regards to their marital status. For many centuries, even the social rights given to women were shaped according to their marital status. Most importantly, women were treated as the lower gender and were neglected as a human being in most societies where men were dominant and women were oppressed, which is referred to as patriarchy. As a matter of fact, the result of patriarchy is usually the inequality and suppression of women. The prolonged oppression of women raised many voices over centuries, and caused the longstanding debate about gender inequality which eventually gave way to a new philosophy called 'feminism', which can simply be defined as "the belief in social, economic, and political equality of the sexes" (<https://www.britannica.com/topic/feminism>). Probably the longest movement in history, in consequence of the studies on human rights opposing patriarchy, feminism first emerged in France at the end of the 1700s with the effect of the French Revolution, spread all over the world from there, and continues to exist as a philosophy that is still valid today.

In fact, long before the French Revolution, gender had always been a central focus, and femininity a subject matter for many people. "Although the term "feminism" has a history in English linked with women's activism from the late nineteenth century to the present, it is useful to distinguish feminist ideas or

beliefs from feminist political movements, for even in periods where there has been no significant political activism around women's subordination, individuals have been concerned with and theorized about justice for women" (<https://plato.stanford.edu/entries/feminist-philosophy/>). Indeed, it is possible to come across the pioneers of feminism, namely the protofeminists, in ancient civilizations that lived thousands of years ago. Therefore, as İplikçi Özden (2016) suggests, feminism should not be considered as a contemporary approach or dating back to only a few centuries ago, because traces of feminism can be seen even in the ancient Greek literature. For instance, powerful female characters can be found in the works of Sappho and Aristophanes, and especially Aristophanes's *Lysistrata* can be considered as a literary work that forms the basis of the development process of feminism. Plato, also, discusses the gender discrimination and the situation of woman in *The Republic* (c. 375 BC). In Book V, while comparing and contrasting the attitude towards women among the humanbeings with the attitude towards the females among the dogs, he points out that it is only peculiar to the mankind to differentiate the females from the males in the social sphere. Moreover, he argues that women and men should be treated equally (Plato, 1937).

Actually, the inequality between genders was a fact which existed much earlier than the Ancient Greeks. In the ancient Mesopotamia, as Bottéro (2001) points out, the wives were entirely under the authority of their husbands, and social constraints were not kind to them. The head of the household and the supreme authority both in the government and in

the home was the husband whereas women were regarded at all levels as inferior to men and treated as such. Yet, the first known female poet in history, who lived in the 23rd century BC, Akkadian high-priestess Enheduanna's position of great power and influence on the culture of her time makes her a distinctive woman who attracts the attention of the feminists even today.

Traces of feminism could be found in the Medieval Age too, especially in the works of Geoffrey Chaucer and Christine de Pisan. Chaucer's *Wife of Bath* (c. 1405–1410) and Pisan's *The Book of the City of Ladies* (1405) both portray experienced and powerful women which makes them the forerunners of the feminist philosophy in the Medieval Era. Next to Pisan, Laura Cereta could be regarded as one the first feminist philosophers, or profeminists, who lived long before the emergence of feminism as a distinctive philosophy. Cereta's writing in the form of letters, published in 1488 as a series of manuscripts, discusses women's education and marriage in which she fervently protests those who believe that women are not able to attain eloquence in any subject through education, and that a learned woman is scarcely seen in the world (Cereta, 1997).

The Early Modern Era, particularly the 17th century, witnessed many female writers discussing the situation of their own gender, who objected the abuse of married woman, defended the worth of women and equality between sexes particularly in terms of education, such as Jane Anger, Moderata Fonte, Margaret Cavendish, Margaret Fell, Hannah Woolley, Bathsua Makin, and Mary Astell. The first English woman to earn a living by a writing career in the 17th century,

Aphra Behn, too, supported and contributed to women's freedom to think and to express their thoughts and thus to feminism. For instance, her *The Forc'd Marriage* (1670), *The Rover* (1677), *The Roundheads* (1680), and *The City Heiress* (1682) deal with gender inequality, and the male-dominated institution of marriages, while ridiculing the male authorities and annihilating the stereotypical gender roles.

As for the religious point of view; in the Pauline Epistles, thirteen books of the New Testament, it seen that St. Paul, a Christian apostle who spread the teachings of Jesus Christ in the 1st century, argues that Adam was not the one deceived; it was the woman who was deceived and became a sinner, and claims that a woman can only be saved through childbearing if they continue in faith, love and holiness with propriety (<https://www.biblegateway.com/passage/?search=1%20Timothy+2&version=NIV>).

Therefore, women should get married since they are in need of shelter and protection by men in order to be prevented from making mistakes or committing sins. They should also be loyal to their husbands in full submission in order to reach salvation and to be protected from damnation. Since the Pauline Epistles, or the Letters of Paul, are among the earliest extant Christian texts, they provide us to see the general attitude towards women in the 1st century world, which continued to be valid even after centuries.

The dominant view or general attitude regarding female members of the society was that they were weaker than the males both physically and emotionally, and most importantly, they were potential sinners. Therefore, young girls were expected to make a proper marriage in order to find shelter, and since women

were believed to be destined to marry and become mothers, the aim of a young girl's life was beyond doubt marriage. Besides, as Alkan (2018) points out, "women were not offered any option other than marriage, and were not given any role in the society other than being a wife and mother". The majority of the society thought that women should always stay behind men and continue their lives as assistants to them, and if there was a woman who did not want to marry, she was regarded as strange in the eyes of the society. Furthermore, "single women were not permitted to live alone; instead, they were supposed to live with their male relatives or join the convent and become a nun. Child care was one the most important duties of women because motherhood was the most praiseworthy destination in a woman's life" (Şanal, 2018). As Gerda Lerner (1987) suggests, "the traditionalist explanation of female subordination focuses on woman's reproductive capacity and sees in motherhood woman's chief goal in life, by implication defining as defiant women who do not become mothers".

Female subordination and male supremacy, of course, gave rise to many opposing views which contributed to the emergence of the feminist philosophy. The pioneering ideas that led to the birth of feminism, which may as well be called profeminism, could also be seen in many literary works. Thus, in order to survey the attitudes toward the female gender from the Middle Ages to the Renaissance in England, *The Mary Play* (dated between 1450-1500) and *The Roaring Girl* (ca. 1610) could be examined since they are two basic sources which show both the medieval and the early modern societies and traditions along with the accepted

gender norms. Both plays deal with female subordination and male supremacy in a critical way, which makes them representatives of profeminism. Hence, analysing the attitude towards women in these two plays written before the appearance of feminism will help us to better understand the conditions of women that paved way for the formation and development feminist theory several centuries later.

The Mary Play And The Medieval Attitude Towards Women

Originally published in the N-Town (or the N.Town) Plays, the manuscript of the English mystery plays telling the Biblical history from the Creation to the Judgement Day, which consists of 42 plays, *The Mary Play* was staged as part of a cycle like the other English mystery plays such as York and Chester cycles. As for the location of the N-Town cycle, Prof. Peter Meredith (1997) states that the Middle English Dialect Survey has placed the main scribe of the N-Town manuscript in south central Norfolk. *The Mary Play* has survived since the late 15th century which is a unique text that tells the story of Virgin Mary, and her parents. It deals with her early life, how she was born, grew up, and got married, and ends when Mary and her husband Joseph take their leave from Elizabeth and Zachary's house. Because it starts from the story of her parents Anne and Joachym, it also reveals a clearer idea about the public life of the time.

As it is seen in the play, Joachym and Anne, Virgin Mary's parents, were both barren. They were not allowed to make a sacrifice to God in the feast called Festum Encenniorum in Jerusalem by the priest, Ysakar, because neither of them was fruitful. Nevertheless, from the very

beginning of the play Joachym seems to accept their being barren and he does not say any accusing words about or toward his wife Anne. Instead, he mentions her as 'blessed' and he prays God to have mercy on his wife:

Punish me, Lord, and spare my
blessed wife Anne
Who sits and sorrows full sore in
my absence.
There is no one may profit, but
prayer in your presence.
With prayers, prostrate, before thy
person I weep;
Have mind of our vow for your
much magnificence,
And my most loving wife, Anne,
Lord for thy mercy keep. (159 -
165)

Considering that they live in a patriarchal society, and that there were not any medical treatments for this at that time, it is quite a fair and equal attitude of a husband toward his wife. The aim of the playwright seems to show that the real relationship between husband and wife should be like Anne and Joachym's marriage. Joachym and the rest of the society do not show a unilateral approach to their situation. Instead, Joachym blames himself for their barrenness as he leaves the city of Nazareth in sorrow and shame.

Anne, in the meantime, blames herself and prays God for his mercy. She is now left alone, so she can easily be harmed and offended by other people. During Joachym's absence an angel appears to Anne, and says that they will have a child who should be called Mary. After Joachym returns home, they share their happiness. However, it is not clear what Joachym actually thinks this time because he says:

Ah, gracious wife Anne, now
fruitful shall you be!

For joy of this meeting, in my soul
I weep. (239 - 240)

The first sentence is ambiguous because it both gives the idea that Joachym says so as he thinks he is still barren but Anne is now fruitful, and also he might have thought Anne was responsible for their barrenness from the beginning and now she has become fruitful by God's mercy. But the first idea looks more correct because Anne will bear the baby without having an intercourse with her husband. The playwright, again, shows a fair attitude towards the wife rather than being one-sided.

Although they live in a male-dominated society, in the play, the married couples do not seem to accept the husband as a leader rather than a protector for the wife in marriage. Both Joachym and Anne, Elizabeth and Zachary, and even Mary and Joseph have high respect for one another and they get on well with each other. Anne calls Joachym as "husbonde so hende"¹ which means he is both her husband and a close friend. The play, indeed, portrays a marriage that is not male-dominated, at least ideally, with the aim of showing that the Virgin Mary came from such a family that shall be an example for the rest of the world.

The play also portrays the social norms of the time regarding marriage and reproduction. It is seen that marriage was considered to be a highly respected social institution as men and women were supposed to take part in the continuity of life by getting married. Besides, families

¹ "Hende" is an Old English word which was commonly used by Geoffrey Chaucer, meaning both gentle, friendly, kind, gracious, and near, close, handy within the context it was used.

bereft of a child were usually degraded by the rest of the society, they were even not allowed to make a sacrifice to God like Joachym and Anne. Nonetheless, virginity was regarded as the perfect status for both men and women, and it was highly respectable to have strong resistance to bodily temptations and stay as a maiden. For this reason, as it is seen in the play, when Mary is only three years old, her mother asks her whether she is going to be a pure maiden and also God's wife. Upon her agreement, Anne and Joachym take Mary to the temple to be raised as a maiden. Thus, Mary grows up in the temple with five maidens, but when she is only fourteen years old, the law commands her to get married, so Joseph is chosen by the bishop to marry her.

There is not any information in the play about the age that men should marry according to the law. So, the law might be only for females as Joseph, Mary's husband, is told to be an old man who actually wants to live and die a celibate in the play. Therefore it is clear that there were laws mostly for women about their marital status. The reason of this might be the supposed role of females, i.e. childbearing, insomuch that they had to get married after they became fertile. The bishop refers to this law when he talks about Mary's marriage, as well:

Listen, my lords, both high and low,
And tenderly take heed unto my saw.
Be obedient and benign your bishop to know,
For I am that lord that made this law.
With hearts so faithful, hearken now!

Your damsels to wedding, yea, look that ye draw,

That are past fourteen years, for that which ye owe.

The law of God biddeth this saw:

That at fourteen years of age,

Every damsel, whoso she be,

To the increase of more plenty,

Should be brought in good degree

Unto her spousage. (594 - 606)

Here, as the bishop states, according to the law young girls who reach fourteen years of age should be married in order for the reproduction of humanbeings. On the other hand, Joseph is worried that it is very strange for an old man like him to marry a young girl. But this marriage is actually perfect for both of them because Joseph is so old that he even cannot walk properly, and thus he will not be able to act like a real husband for Mary who wants to live as a maiden, and he can as well stay chaste for the rest of his life. Yet, he is also concerned about the public opinion of their marriage because of the age difference between them, and says:

Ah! Should I have her, ye lose my life.

Alas, dear God, should I now rave?

An old man may never thrive

With a young wife, so God me save.

Nay, nay, sir, let be!

Should I now in age begin to dote?

If I her chide she would clout my coat,

Blear my eye and pick out a mote,

And thus oftentimes it is seen. (849 - 857)

It is noteworthy here that he uses the word "have" instead of "marry" in the first sentence. Even the bishop uses the same word when he asks Joseph if he accepts Mary as his wife. This might mean

that they see marriage as a kind of trade in which men take women under their control when they are tied with the bond of marriage. But Joseph cannot actualize this deed due to his old age, and instead he behaves as a kind and caring husband after he agrees to be “her warden and keeper”. The play, here, depicts a different idea on marriage for the husband is seen as a caretaker for the wife. Joseph’s attitude to his wife is clearly seen in this speech of him:

Mary wife and maid most gracious,
Displease you not, I pray you, so
long I have been.

I have hired for us a little pretty
house

And right easily we may live
therein. (1030 – 1033)

Her husband wants to keep Mary away from rumours and all other displeasures that could arise from the curiosity of the society. Therefore, he hires a small house where they may live in seclusion. It appears that the bishop shares the same concerns with Joseph as he says that there will be rumours about them due to the age difference between them. So he sends three maidens to watch over Mary. Her mother advises her to be an obedient and meek wife, and calls her “my dower 3yng”² indicating that she knows her daughter is still so young to get married. Fourteen is a really young age to get married, yet they have to obey the law. Furthermore, the basic role of women in the society was considered to become a mother and the chief purpose of marriage was bearing and raising children. However, in the case of Mary and Joseph, it does not seem possible for them to have children.

² my daughter young (the *Mary Play*, line 977)

Joseph himself is fully aware of this, and he tells his wife to keep herself clean when he goes to work in a different country. It is also notable that even Mary prays God to save her husband from shame, and she stays with her maidens who are there to make sure she keeps herself clean. When he is away, the angel Gabriel appears to Mary and tells her that she is going to bear the son of the Trinity, who shall be called Jesus. Again Mary is concerned about her maidenhood and the public opinion, as well. Yet, Gabriel tells her that her barren cousin Elizabeth’s expecting a baby in her old age might be seen as a proof of Mary’s prophesied pregnancy by the society:

And see, Elizabeth, your cousin
there,

She hath conceived a son in her age
--

This is the sixth month of her
passage,

Of her that was called barren --

Nothing is impossible to God's
usage. (1318 - 1322)

Gabriel informs Mary that it is the sixth month of her cousin’s pregnancy, and she is going to have a son. She used to be infertile in her youth, yet it is God who makes everything possible. However, on Joseph’s return, since Mary is ashamed and frightened of being seen by people, they go to Montana to visit Elizabeth and her husband Zachary in order to praise Elizabeth’s miraculous pregnancy. They decide to stay there till the birth of Elizabeth’s baby and help her during the last trimester of her pregnancy. The play ends as Mary and Joseph take their leave after the birth of Elizabeth’s son, John.

Considering that *The Mary Play* shows the attitude towards the female sex and the role of women in society in the

medieval times, the play seems to depict a non-patriarchal approach to the relationship between men and women, which could also be regarded as a protofeminist approach. Martti Nissinen draws the attention to a different aspect and states that women's role in reproduction was considered to be passive as a woman's body was seen as the soil for a seed only. Men had the active role in reproduction and gave the seed which contained the origin of life. But with the developments in medical sciences, the better understanding of women's body helped to change this opinion about women and their role in the continuity of life in relation with their status in the society (1998).

The Roaring Girl And The Early Modern Attitude Towards Women

The Mary Play gives us information about Jesus Christ's mother Virgin Mary, the most well-known female figure all over the world, and the society in which she was born and raised. *The Roaring Girl*, on the other hand, presents a completely different female figure that lived in the Early Modern London, which tells the story of a 'disorderly' woman named Moll Cutpurse. Like *The Mary Play*, it shows the customs and the public life of its time, as well.

First published in 1611, the play was co-written by Thomas Middleton and Thomas Dekker in the form of a city comedy (also called 'citizen comedy'), a popular genre of Jacobean drama, which satirically handles the life and manners of the London middle-class. The character of Moll is based on the real life story of a notorious pickpocket, Mary Frith, also known as Moll Frith or Moll Cutpurse, who used to dress up like a man. Her second nickname "the roaring girl" derives

from "the roaring boy", a term used for young men who used to drink a lot and fight noisily on the streets. However, Moll, in Dekker and Middleton's play, differs from the real life person as she is actually decent and honest unlike the public opinion about her (<https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Moll-Frith/>).

The play begins as Sebastian Wengrave plans to woo Moll Cutpurse to make his father allow his marriage to Mary Fitzallard supposing that if he pretends to be in love with another girl who is socially low and publicly known as a criminal, his father will think Mary is a better daughter-in-law for him and eventually let them marry even though she does not have a large dowry. However, when Sir Alexander Wengrave overhears Sebastian wooing Moll, he calls it an 'improper' marriage and decides to pursue her in order to ruin her reputation. To his relief, Mary Fitzallard is the one whom Sebastian secretly marries. Sir Alexander forgives them at once and blesses the newly wed couple. At the end of the play, Sebastian's father asks for Moll's pardon and says that he will not judge anybody just according to the public opinion any more.

The attitude towards women differs from one woman to another depending on their social status in this play. Mary Fitzallard is respected by others because she is the daughter of Sir Guy Fitzallard while Moll is seen as a potential thief and a whore. The play does not give clear information about Moll's occupation, but it is obvious that she knows quite a lot about London and the underworld of the time. The text does not tell Moll's age either but she should be young enough for Sebastian to regard her considerable for marriage. Lord Noland also asks her when

she will get married at the end of the play. So she should be in her early twenties which is the age of marriage for a woman in most societies at that time, and even today. Moll's cross-dressing and her attitude towards marriage were the two things which challenged the stereotypical female ideal of the time; hence both her femininity and her reputation were usually attacked by the patriarchal society. For example, Laxton, one of the gallants in the play who pursue women flirtatiously, courts Moll and thinks that she is morally loose because she dresses like a man, and regards her a prostitute.

When Sebastian first woos Moll, he does not think of what she might feel or think about that. He just ignores her feelings because he only seems to care about his situation with Mary. He knows that his father will certainly disagree with his marriage to Moll, and Mary is preferable without any doubt for Sir Alexander as he himself thinks that Moll is not a suitable girl to marry and she has a bad name for her behaviours in public. It is obvious that Sebastian is prejudiced against Moll, too. Even Mary thinks the same way which is seen in their speech when they talk about their plan:

Sebastian. [To Mary] This is the roaring wench must do us good.
Mary. No poison, sir, but serves us for some use,
 Which is confirmed in her.
 (Act IV Sc.I, 147- 149)

As Srivastava et al. (2017) suggest “patriarchy can be defeated if women recognize their own value and strength, establish a sisterhood of trust with other women”. However, it is understood that Mary is also prejudiced against Moll, which corroborates the public opinion and

the contemptuous attitude toward Moll; and what is more, Mary Fitzallard seems to look down upon Moll, someone of the same gender as herself, just because Moll has become publicly notorious because of her ‘so-called’ uncommon behaviours. For example, Moll usually dresses like a man and sometimes wears the female and male outfits together at the same time which makes her look androgynous most of the time. Even Laxton and Trapdoor do not recognise her in man's clothing. But androgyny gives Moll freedom as she can walk and talk the way she likes, and she is able to fight when she wears a male outfit. She wants the tailor to make her clothes comfortable, too, as seen in this speech:

Tailor. You change the fashion; you say you'll have the great Dutch slop,

Mistress Mary.

Moll. Why, sir, I say so still.

Tailor. Your breeches then will take up a yard more.

Moll. Well, pray look it be put in then.

Tailor. It shall stand round and full, I warrant you,

Moll. Pray make 'em easy enough.

Tailor. I know my fault now: t'other was somewhat stiff between the legs;

I'll make these open enough, I warrant you. (Act II. Sc.II, 81 - 90)

According to Moll the comfortableness of an outfit is more important than how it looks. Therefore, she even prefers male clothes in order to feel as easy as possible, and it has become a habit of her to dress like a man. Furthermore, she is most commonly referred with the generic name “Jack” when she is in male attire. For instance,

Sir Davy Dapper's son Jack calls Moll "Master Captain Jack" (Act V, Sc.I, 1).

It is understood that wearing both male and female outfits at the same time was becoming more popular among people in England in the first quarter of the 17th century and this arose criticism against cross-dressing and hermaphroditism, i.e. combining elements of the dresses of both sexes. Anonymously published in 1620, *Hic Mulier or The Man-Woman* criticises the increasing inclination between women to wear man's clothing. The writer of this pamphlet claims that women who look like men by attire would behave like men, and that makes them neither man nor woman which is good for nothing (https://web.archive.org/web/20110519050728/http://www.english.ucsb.edu/teaching/resources/reading_lists/renaissance/hic_mulier.asp). *Haec-Vir or The Womanish-Man* was published in the same year as a response to *Hic Mulier*, focusing on mostly men in female clothing with a more tolerant approach to cross-dressing. The anonymous writer of the pamphlet argues that clothes should be worn to make people warm or comfortable, and there should not be any restrictions on clothing even if the wearer is a woman or a man unless it is excessive (<https://johnwesleellissetchison.wordpress.com/primary-documents/haec-vir-or-the-womanish-man-1620/>). Moll prefers wearing comfortable clothes, too; however, she almost always dresses up like a man which makes it harder for people to tell if she is a woman or not.

Apart from wearing fine clothes women are also supposed to like jewellery as Sir Alexander claims when he is leaving his valuables out thinking that Moll will steal them. He hangs up his ruff band with the diamond at it supposing that she will

like it the best. However, Moll only comments on the gems and does not attempt to steal them. She does not pay attention to the beauty or attraction of them at all because she prefers comfortable and handy garments rather than heavy jewellery. It is clear that she does not pay attention to the outer look or what people think of her garments.

Since Moll is suspected to be a whore, Sir Alexander plans to prove this publicly in order to ruin her reputation and to prevent his son's marriage with her. But he does not really know whether she is a whore or not. Perhaps, he would have not thought about it at all if his son had not proposed to her. He acts in a defensive and destructive way at the same time taking the public opinion about Moll to a worse point. It is not even clear if the society is certainly sure that she is a whore. Larry Champion has noted that these social assumptions were arising either from chauvinistic sexual innuendo or from her refusal to accept the stereotyped role indicated by a male-dominated society (1985). Moll is expected to marry someone if she wants to prove her dignity in the eyes of the society. However, she strongly refuses to succumb to that androcentrism.

Sir Alexander aims to slander Mary Fitzallard, too, just because he does not want his son to marry her. Although she is the daughter of Sir Guy Fitzallard and from a noble family, Sir Alexander says "What is she but a beggar's heir?" (Act I, Sc.II, 87). His assumptions cannot go far from being only a piece of gossip because she is already respected due to her father's status, but Moll, being defenseless, is at the center of calumny. The rumours about Moll being a street walker spread so quickly by means of Laxton because he believes that she is dissolute for she wears

male clothes. He thinks that Moll dresses up like this in order to attract attention. Yet, even though he expects her to wear a shag ruff, a frieze jerkin, and a short sword, he does not recognize her at first sight when she meets him in male attire. Indeed, Laxton presumes that she is a hired whore and wants her to come into the coach as they can be spied, but this makes Moll furious. She then makes the following critical comment on him and the gallants in general:

Moll. To teach thy base thoughts manners! Thou' rt one of those That thinks each woman thy fond flexible whore: If she but cast a liberal eye upon thee, Turn back her head, she's thine; or amongst company, By chance drink first to thee, then she's quite gone, There's no means to help her; nay, for a need, Wilt swear unto thy credulous fellow lechers That thou' rt more in favour with a lady At first sight than her monkey all her lifetime. (Act III, Sc.I, 72-80)

According to Moll, Laxton is one of those base men who suppose all women have the tendency to become a whore, and due to such an attitude towards them there are many women whose reputation have been ruined by slanderers or who have been compelled to prostitute themselves. She ends her lengthy speech saying that she herself is not a whore and will never be:

I scorn to prostitute myself to a man,
I that can prostitute a man to me! –

And so I greet thee. (Act III, Sc.I, 111-113)

After this conversation about men defaming and belittling women, Moll considers Laxton as the representative of all the slanderers, thus they fight which results in Moll's wounding Laxton. Jennifer Low (2003) argues that Moll resorts to her sword to teach Laxton a lesson and she does not attempt to prove her worthiness by fighting as she has already passed the point where community opinion affects her. It is true that Moll gives a lesson to him which might as well set an example for the others, and she fights only when a man looks down on a woman. She says it out loud several times in the play that she does not care about what the public opinion is: "Perhaps for my mad going some reprove me: I please myself and care not else who loves me." (Act V, Sc.II, 348-349), and "I pursue no pity - follow the law, and you can cuckold me, spare not; hang up my viol by me, and I care not!" (Act V, Sc.II, 252-254). It is interesting that Moll uses the word 'mad' to define herself, but it might be because she wants to protest the people who call her 'mad' or she uses it on purpose to imply that she behaves like this deliberately although this makes her seem unnatural among society.

As Jennifer Low (2003) states, men use language as a means to control women, either directly through commands or indirectly through slander. Moll is the one who is slandered the most in the play. Sir Alexander refers to her as "a scurvy woman", "a varlet", "a naughty pack", "a monster with two trinkets", "a thief", "a

³ Put on the cucking stool, i.e. an instrument of punishment that consists a chair in which offenders were ducked in water, a punishment not used any more.

devi l rampant”, and “monstrous impudence” from the beginning till the end of the play. Only after he perceives that Moll did not really intend to marry Sebastian, he apologizes and says “In troth, thou'rt a good wench; I'm sorry now” (Act V, Sc.II, 227). Apparently, he realizes his own mistake and the wrong opinion he had about her. But it is not clear if he changes his mind for he now thinks that Moll is a good woman just because she did not marry Sebastian or because he really understands Moll's real character. If a quick look is taken at his early speeches about Moll, it leaves a question mark in one's mind whether he really changes his mind about her or not:

Sir Alexander. Didst never, as thou hast walked about this town, Hear of a wench called Moll - Mad, Merry Moll?

Trapdoor. Moll Cutpurse, sir?
Sir Alexander. The same; dost thou know her then? (Act I, Sc.II, 119-122)

Sir Alexander. Methinks her very name should fright thee from her And never trouble me.

Sebastian. Why is the name of Moll so fatal, sir?

Sir Alexander. Many one, sir, where suspect is entered, For seek all London from one end to t'other More whores of that name than of any ten other. (Act II, Sc.II, 150-155)

If Sebastian really married Moll, it does not seem possible that Sir Alexander would think Moll is actually an honest and respectable woman rather than a whore and a thief. Because he abandons his slanders only after Moll says that she would never agree to marry Sebastian.

Indeed, Moll's opposition to marriage is seen both at the beginning and at the end of the play:

Moll. Sir, I am so poor to requite you, you must look for nothing but thanks of me: I have no humour to marry: I love to lie o' both sides o' th' bed myself; and again, o' th' other side, a wife, you know, ought to be obedient, but I fear me I am too headstrong to obey, therefore I'll ne'er go about it. I love you so well, sir, for your good will I'd be loath you should repent your bargain after, and therefore we'll ne'er come together at first. I have the head now of myself, and am man enough for a woman; marriage is but a chopping and changing, where a maiden loses one head, and has a worse i' th' place. (Act II, Sc.II, 35-45)

Moll. Who, I, my lord? I'll tell you when, i'faith. When you shall hear Gallants void from sergeants' fear, Honesty and truth unslandered, Woman manned but never pandered, Cheaters booted but not coached, Vessels older ere they're broached; If my mind be then not varied, Next day following, I'll be married. (Act V, Sc.II, 216-224)

In the first speech, Moll states that she prefers to be free rather than live under the authority of a husband. The French author and philosopher Simone de Beauvoir (1953) states that after a girl is given to a man by her family she takes his name, gives her virginity, and the necessary loyalty, joins his religion, enters his universe, belongs to his family, participates in his class and environment,

and eventually becomes a part of the man, which makes her lose some of the rights that single women have. It is clear that Moll does not want to lose the rights of a single woman, and the liberty to shape her own life, either. Furthermore, as Wiesner has noted, female freedom is determined and limited by male definitions, and the word 'free' is rarely used when referring to women (1986).

Both Moll Cutpurse and the Virgin Mary are, in fact, exceptional. But they are also seen as problematic, and they are always under suspicion regarding their physical wholeness. Virginity was considered to be the perfect condition for a female body and a mindset especially crucial to women in the medieval period (Schulenburg, 1986). But as it is stated in *Medieval Virginites*, "Virginity is a paradoxical condition, both perfect and monstrous, defined by both absence and presence" (Bernau, 2003). It is a perfect condition for both Mary Fitzallard and Virgin Mary, but it is monstrous for Moll Cutpurse for she stands against the ideals that are determined by others. It is noted in *Women in Early Modern England* that "Virginity was prized in young women, but after a woman passed the usual age of marriage, she was an object of suspicion" (Mendelson and Crawford, 1998). Thus, the longer Moll will stay single, the more suspicions and slanders will arise about her because she does not follow the idealized social rules for females such as getting married and childbearing.

These ideals were created by stereotyping women as maiden, wife, mother, or widow according to their marital stages in their lives. Others who did not fit in these stages were mostly accused of being a whore or a witch. Even today, women are described as Ms., Mrs.,

or Miss⁴ according to their marital status although men are only defined as 'Mr.' which does not show any clue about whether they are married. The public concern on a woman does not end with her marital status. Wives were both idealized and criticized as mothers (Mendelson ve Crawford, 1998). If a woman did not have a child, she was accused of being barren like Anne and Elizabeth, but if she had one she could also be suspected about her chastity like Virgin Mary. Although marriage had its own disadvantages, it was better to get married and stay under the control of a husband rather than being accused of prostitution. The whores who represented uncontrolled sexuality were thought to have lost all womanly qualities, such as modesty, fidelity, and love, and that they were capable of all kinds of villainy (Mendelson ve Crawford, 1998). This is why Sir Alexander, who supposes that Moll is a whore, presumes that she is a thief, too.

As for the married women in the play, for instance, Mistress Gallipot, whom Laxton courts, deceives her husband to give money to Laxton by making up a story, but when he wants more money she gets anxious thinking that her husband will learn the truth. Because, as Eugene A. Hecker (1972) stated, the law of that time gave the husband the right to correct and chastise his wife, and he was to answer her misbehaviour. At first, the husbands were allowed to beat their wives, but then they were prohibited from using any violence to their wives. Despite the law which gives a husband authority over his wife,

⁴ Mrs. is the formal title for a married woman

Ms. is the title for a divorced woman or a woman whose marital status is unknown

Miss is the formal title for a woman who has never married

Hippocrates Gallipot is far from using violence on his wife as he loves and protects her all the time, even though he has been cuckolded by his wife. He is also bad at seeing the reality about her and Laxton, and he is easily deceived by his wife and her wooer. Mr. Gallipot is a respected citizen with a good fame among the society while Laxton is only a man who courts women, drinks and fights. Therefore, Mr. Gallipot claims his right on his wife for he sees Laxton as a man with a lower status. When women get married, they change their status as well. Now Mrs. Gallipot is respected due to her husband, and Mr. Gallipot is worried about her status too together with his status. While a married woman could not make any contract on her own behalf, single women had the right to make a will or contract, hold land, and sue without the need of a guardian as Hecker (1972) stated. However, marriage was regarded as a proper stage in a woman's life. Wedlock was a way of changing social status for women, as well. Married women were more respected by the society, while the single ones like Moll were always expected to get married, and if they did not, they were highly suspected of being a whore. Why would a woman's virginity become a matter of public concern is uncertain, but it is obvious that the physical condition of women has always been an issue for society, which is seen in both *The Mary Play* and *The Roaring Girl* although they were written in different centuries.

CONCLUSION

To sum up, it can be said that Virgin Mary and Moll Cutpurse were at the center of public concern because of their femininity. *The Mary Play*, staged in the 15th century, and *The Roaring Girl*,

staged in the 17th century, shed light on the attitude towards women in both Medieval and Early Modern England. Besides, the time gap between these two plays shows that the gender norms imposed on people did not change over the centuries. A woman's gender would still bring her certain limitations and expectations, and the accepted gender roles were still the same as they were ages ago.

Virgin Mary was compelled to get married when she was only fourteen as the law commanded. Moll Cutpurse was a matter of concern for the society as she did not marry although she was supposed to. Married women were criticised if they did not bear any children and they were called 'barren', because a woman's basic duty was considered childbearing only. Women's being labelled as potential sinners who need to be protected by men with wedlock as stated by St. Paul could also be pointed out as the reason why women have been considered dependant and subsequent to men by nature.

All in all, obviously, patriarchy is the main cause of female subordination, and of course an obstacle to the liberty of women. As a matter of fact, several views against male supremacy and the oppression of women have appeared throughout history, which may as well be called protofeminism. Protofeminist ideas, namely the pioneers of 'feminism', could be found in literary pieces like *The Mary Play* and *The Roaring Girl*. It is seen that there is a certain attitude in both plays contradictory to the patriarchal mindset of femininity, marriage and motherhood, which can be regarded as a pioneer of feminism that will emerge a few centuries later. For example, the attitudes of Virgin Mary's father Joachym and her husband

Joseph are quite remarkable because their behaviors to their wives are on the contrary to what is expected from a husband in a patriarchal society. Indeed, they are far from subordinating their wives while they are under public concern, which could be regarded as an example of protofeminism. The personality of Moll

Cutpurse is also interesting because she acts in a manner opposite to what is expected from a young woman in the patriarchal Early Modern English society, and rejects the gender role which is imposed on her, which makes her a prominent protofeminist figure.

REFERENCES

- Alkan, H. (2018).** *George Eliot'in "Middlemarch", Sarah Grand'in "Cennetlik İkiizler" ve George Moore'un "Esther Waters" Romanlarında Kadının Konumunun Psikanalitik Liberal Feminizm Yaklaşımıyla İncelenmesi.* PhD Dissertation. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beauvoir, S. de. (1953).** *The Second Sex.* (Trans. H. M. Parshley). London: Lowe and Bryden Printers Ltd.
- Bernau, A., Salih, S., & Evans, R. (2003).** *Medieval Virginites.* Cardiff: University of Wales Press.
- Bottéro, J. (2001).** *Everyday Life in Ancient Mesopotamia.* (Trans. Antonia Newill) Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Cereta, L. (1997).** *Collected Letters of a Renaissance Feminist.* (Ed. and Trans. Diana Robin), Chicago: The University of Chicago Press.
- Champion, L. S. (1985).** *Thomas Dekker and the Traditions of English Drama.* New York: P. Lang.
- Feminism.** Retrieved from <https://www.britannica.com/topic/feminism>
- Haec Vir.** Retrieved from <https://johnwesleeellisetchison.wordpress.com/primary-documents/haec-vir-or-the-womanish-man-1620/>
- Hecker, E. A. (1972).** *A Short History of Women's Rights.* Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Hic Mulier.** Retrieved from https://web.archive.org/web/20110519050728/http://www.english.ucsb.edu/teaching/resources/reading_lists/renaissance/hic_mulier.asp
- İplikçi Özden, A. (2016).** *Mary Elizabeth Braddon'in "Lady Audley's Secret", Ellen Price'in "East Lynne" ve Anne Brontë'nin "The Tenant of Wildfell Hall" Romanlarındaki Kadın İmgesinin Fransız Feminizmi Bağlamında İncelenmesi.* PhD Dissertation. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Johnston, A. F. (1999).** *The Mary Play. THE N-TOWN PLAYS: A Modernization.* Retrieved from <http://homes.chass.utoronto.ca/~ajohnsto/maryplay.html>
- Lerner, G. (1987).** *The Creation of Patriarchy.* Oxford: Oxford University Press.
- Low, J. A. (2003).** *Manhood and the Duel: Masculinity in Early Modern Drama and Culture.* New York: Palgrave Macmillan.
- McAfee, N. (2018).** "Feminist Philosophy", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/feminist-philosophy/>
- Mendelson, S. H., & Crawford, P. M. (1998).** *Women in Early Modern England, 1550-1720.* Oxford: Clarendon Press.
- Meredith, P. (Ed.). (1997).** *The Mary Play: From The N. Town Manuscript.* Exeter: University of Exeter Press.
- Middleton, T., & Dekker, T. (1987).** *The Roaring Girl.* P. A. Mulholland (Ed.). Manchester: Manchester University Press.
- Moll Frith.** Retrieved from <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Moll-Frith/>
- Nissinen, M. (1998).** *Homoeroticism in the Biblical World: A Historical Perspective.* Minneapolis, Minn.: Fortress Press.
- Plato. (1937).** *The Republic.* (Trans. Paul Shorey). London: William Heinemann Ltd.
- Rose, M. B. (1986).** *Women in the Middle Ages and the Renaissance: Literary and Historical Perspectives.* Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press.
- Srivastava, K., Chaudhury, S., Bhat, P. S., & Sahu, S. (2017).** [Misogyny, Feminism, and Sexual Harassment.](#) *Industrial Psychiatry Journal*, vol. 26, no. 2, 111-113.
- St. Paul. (1973).** 1 Timothy 2. *Holy Bible, New International Version.* Retrieved from <https://www.biblegateway.com/passage/?search=1%20Timothy+2&version=NIV>
- Şanal, Y. (2018).** Women in the Ideal Society: *Utopia and The City Of The Sun.* *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 69, 376-386.

**SOCIAL CAPITAL- A RISK SMART OPTION FOR ADDRESSING RISK
ATTITUDES OF WOMEN RICE FARMERS IN NORTH-CENTRAL NIGERIA****SOSYAL SERMAYE - KUZEY-ORTA NİJERYA'DAKİ KADIN PİRİNÇ ÇİFTÇİLERİNİN RISK
TUTUMLARINA YÖNELİK RİSKLİ AKILLI BİR SEÇENEK****Mohammed Sanusi SADİQ *, Paul INVINDER SINGH**, Makarfi Muhammad AHMAD***,
Mahantesh SHİRU****, Kumari VEENİTA*******

*PhD, Department of Agricultural Economics and Extension, FUD, Dutse, Nigeria
ORCID ID: 0000-0003-4336-5723

**Prof. Dr., Department of Agricultural Economics, SKRAU, Bikaner, India
ORCID ID: 0000-0002-1886-5956

***Prof. Dr., Department of Agricultural Economics, BUK, Kano, Nigeria
ORCID ID: 0000-0003-4565-0683

****PhD, National Institute of Agricultural Extension Management (MANAGE) (An organization of Ministry of Agriculture & Farmers Welfare Govt. of India), Rajendranagar, Hyderabad, Telangana State, India
ORCID ID: 0000-0003-6213-2645

*****PhD, National Institute of Agricultural Extension Management (MANAGE) (An organization of Ministry of Agriculture & Farmers Welfare Govt. of India), Rajendranagar, Hyderabad, Telangana State, India
ORCID ID: 0000-0003-4565-1783

Yazışma Adresi:

Muhammed Sanusi SADİQ
E posta: sadiqsanusi30@gmail.com

Gönderim Tarihi: 22 Ocak 2021
Kabul Tarihi: 26 Nisan 2021

ABSTRACT

The present research determined the risk attitudes of women rice farmers in North-central Nigeria. A structured questionnaire complemented with an interview schedule was used to collect field survey data of the 2020 rice cropping season from 376 farmers, and data analysis was achieved using both descriptive and inferential statistics. Generally, the empirical evidence showed that fear of capital loss due to the cultivation of thinly uneconomic holdings given the poor resource capital status of the farmers made most of the farmers caught in the web of risk averse. Furthermore, the gender-wise results showed gender discrimination viz. lack of access to and control of productive resources that owe to cultural and religious barriers makes most women farmers to be risk averter. Besides, diseconomies of scale due to non-utilization of social capital pool affected the disposition of most non-cooperative participating farmers towards risk preference. Based on the findings, it was inferred that gender and co-operative participation differentials impacted the farmers' risk attitudes. In addition, the empirical shreds of evidence established that the risk gap was majorly due to discrimination effect-structural difference viz. gender and co-operative participation. Therefore, in order to address farmers' risk apprehension, there is a need for the farmers, especially women farmers, to take advantage of the social capital pool to break the jinx of gender discrimination viz. lack of access to and control over productive resources, thus achieving economies of scale. In addition, there is a need for overall gender budgeting mainstreaming by the policymakers, thus shielding women farmers from the vicious cycle of poverty.

Keywords: Risk; Gender, Social Capital, Rice Farmers, North-Central, Nigeria

ÖZ

Bu araştırmada, Nijerya'nın kuzeyindeki kadın pirinç çiftçilerinin risk tutumları belirlenmiştir. 2020 yılı pirinç ekim sezonuna ilişkin araştırma verileri yapılandırılmış bir anketle 376 çiftçi ile görüşülerek toplandı ve veri analizi hem tanımlayıcı hem de çıkarımsal istatistikler kullanılarak gerçekleştirildi. Genel olarak, ampirik kanıtlar ekonomisi zayıf küçük işletmelerin tarıma bağlı sermaye kaybı korkusunun çiftçilerin çoğunun riskten kaçınma davranışına neden olduğunu göstermiştir. Ayrıca, cinsiyet ayrımcılığı, kültürel ve dini engellere bağlı olarak üretken kaynaklara erişim ve kontrol eksikliği, kadın çiftçilerin çoğunu riskten kaçınan kişiler haline getirmektedir. İlaveten, sosyal sermaye fonunun kullanılmamasından kaynaklanan ekonomi ölçekleri, kooperatifi olmayan çiftçilerin çoğunun risk tercihini etkilemiştir. Bulgulara göre, cinsiyet ve kooperatife katılım farklılıklarının çiftçilerin risk tutumları üzerinde etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak, deneysel kanıtlar, risk açığının da büyük ölçüde cinsiyete ve kooperatif katılımı gibi etkisel-yapısal farklılıktan kaynaklandığını ortaya koymuştur. Bu nedenle, çiftçilerin risk endişesini gidermek için, özellikle de kadın çiftçilerin cinsiyet ayrımcılığının etkisinden kurtulup, kaynaklara erişim ve kontrol eksikliğini azaltmak için toplumsal sermaye fonundan yararlanması gerekmektedir. Böylece ekonomik ölçekler elde edilir. Ek olarak, kadın çiftçilerin yoksulluğun kısır döngüsünden korunmasında politika yapımcılar tarafından genel cinsiyet bütçelemesinin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Risk, Cinsiyet, Sosyal Sermaye, Pirinç Çiftçileri, Kuzey Orta, Nijerya

Atf için (How to cite): Sadiq MS, Invinder Singh P, Ahmad MM, Shiru M, Veenita K. Social Capital- A Risk Smart Option For Addressing Risk Attitudes of Women Rice Farmers In North-Central Nigeria. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2021;3(1):16-32.

INTRODUCTION

There is no question that economic development has been considered a decisive factor in reducing poverty (Leekoi *et al.*, 2014). The incidence of poverty, however, still appears to be relatively high particularly among women, even during a period of high economic growth. It seems to some degree that the issue of poverty is not affected by economic development. The commonness of risk among the poor is an important factor considered to explain the prevalence of poverty among rural households in developing countries. Agriculture is a risky activity by nature, and agricultural enterprises operate in a risky and uncertain situation, especially in developing countries (Ullah *et al.*, 2015). Farmers have little to no control over rainfall and market prices in developing countries (Sadiq *et al.*, 2019a). Farmers' worldwide struggle with a large degree of uncertainty all day long (Sadiq *et al.*, 2019b), from not knowing what the weather vagaries are going to be like now, to wondering whether the next moment will increase or decrease market prices and even not being clear whether the Fulani herdsmen's cattle, pests and diseases will strike his promising various crops and livestock enterprises tomorrow (Onubuogu and Esiobu, 2016). Farmers are therefore compelled to make choices based on incomplete knowledge and facts.

In developing countries, the majority of women live in rural areas, relying mainly on agriculture as a means of livelihood. However, farming operations are subject to various types of risks that are likely to affect the income of women households adversely. Therefore, in particular, women households are vulnerable to systemic risks. Owing to their comparatively small survival margin, the

consequences of dangerous events will likely be extreme for women households. as a result of an unexpected decrease in their incomes, the non poor can become poor. Similarly, the plight of those who are already poor will worsen and, ultimately, victims may have to face severe difficulties such as hunger, sickness, starvation, or, worse still, death. Thus, given the reported economic growth in developing countries, this risk related to agricultural activities explains the incidence of poverty. As a result, the incidence of poverty, particularly among women households whose source of income is agriculture, is relatively high. In addition, since most women farmers are poor, households that depend on rain-fed agriculture experience a negative effect on their welfare when risks (e.g. droughts and floods) arise because it has resulted in various income losses, reduction of consumption and wealth. Owing to cultural and religious barriers, the lack of financial intermediation, and formal insurance, credit market imperfections and insufficient infrastructure, most of these risks are made more complex.

Risks have competed in recent years, with profitability as a success metric for producers. Risk analysis is generally applicable to various areas of agriculture (Abayomi *et al.*, 2013). risk perception plays an important role in framing decisions to resolve expected or experienced risks. (Hakorimana and Akcaoz, 2020). To understand the risk management techniques, one needs to thoroughly understand his expectations related to the various dynamics of a risk event. The risk is connected to an individual farmer on a wider scale, but it has concerns for society. For example, because of potential risks attached to it, a risk-averse farmer could decide not to opt for modern technology,

but his decision may lead to consequences for the national production and general welfare of society if all individuals act the same way. The well-being of the farmer's family and the continuity of farming as a business will depend on how farmers handle risks at the farm level. This uncertainty significantly contributes to the inability of farmers to make appropriate decisions on production and output plans. The risk attitudes of farmers are an important concern not to be overlooked when evaluating decision-making methods under risk and uncertainty in agriculture. Depending on their priorities and funding sources, farmers exhibit different reactions and behaviors to changes. Such behaviors are important factors that influence the processes of spreading and embracing innovations in agriculture. Furthermore, for the future of agriculture, differences in personal behavior, which are among the reasons agricultural policies do not always deliver the expected results, are also significant. Risk perceptions in developing and developed countries are a central determinant of economic behavior (Sepahvand, 2019). Sepahvand (2019) noted proof of the relationship between individuals' gender and their risk preferences.

To the best of our knowledge, literature shows various studies on farmers' risk behaviours in agriculture (Abdul *et al.*, 2015; Isaac and Omowunmi, 2015; Yusuf *et al.*, 2015; Onubougu and Esiobu, 2016; Yekti *et al.*, 2016; Adjei *et al.*, 2016; Ben-Chendo *et al.*, 2016; Obike *et al.*, 2017; Sadiq *et al.*, 2019a&b; Hakorimana and Akcaoz, 2020) with little information that centered on risk attitudes of the weakest section-women gender (Adewumi *et al.*, 2012; Cardenas *et al.*, 2012; Faccio *et al.*, 2016; Nelson, 2016; Sepahvand *et al.*,

2017; Sepahvand, 2019) in the country and the developing countries at large. There is a line of literature that explores managerial risk and gender (e.g., Faccio *et al.*, 2016; Sepahvand, 2019), in which the underlying theoretical viewpoint is that a threshold exists; productivity of women farmers would improve if they continue to take greater risk. Thus, based on this thrust, this study attempted to determine the risk attitudes and the use of social capital pool as a strategy for overcoming risk behaviour of women rice farmers in North-Central Nigeria. The specific objectives were to determine the risk attitudes of women rice farmers; effects of idiosyncratic factors on farmers' risk attitudes; impact of gender and risk smart option-cooperative on farmers' risk attitudes; and, effect of gender and co-operative participation discriminations on farmers' risk attitudes.

RESEARCH METHODOLOGY

The North-Central region is geographically located in the middle belt of Nigeria and consists of six states *viz.* Benue, Nasarawa, Niger, Plateau, Kogi, and Kwara; and a Federal unity territory called Abuja. The region spanned from the west to around the serenity of the confluence of two major rivers- River Niger and River Benue. The geographical coordinates of the region are latitude 10° 20' and longitude 7° 45', and its vegetation cover is largely guinea savannah alongside mountainous and tropical vegetations. The mean cumulative annual and monthly rainfall of the region is 1247.52 ± 166.68mm and 103.96mm, respectively; while the annual mean temperatures hovered around minimum and maximum values of 22.55 ± 0.42°C and 33.54 ± 0.23°C. The mean is slightly above 50 percent for the relative humidity and varied between the small range of 50.08 and 52.75

percent. The monthly rainfall distribution ranges from May to October, with a unimodal peak in August (274.23mm) (Olayemi *et al.*, 2014). The months of January and February are arid seasons (no rainfall), while April and November witnessed little spring, thus referenced as pre and post-rainy season transition periods, respectively. The inhabitants of the region majorly engaged in arable crop production alongside tree cropping, fishing, hunting, artisanal, civil service, and *Ayurvedic* medicines. In achieving a representative sampling size, a multi-stage sampling technique was adopted. Except for, all the state units and the Federal unity territory are suitable for cultivation of rice. Thus, three out of the seven units *viz* Niger and Kogi States; and FCT Abuja were conveniently selected. Given the preponderance of rice cultivation across the chosen units, two Local Government Areas (LGAs)/Municipal Area Councils (MAC) were randomly selected from each of the chosen units using Microsoft's inbuilt sampling analytical tool. Furthermore, using the same Microsoft sampling analytical tool, two villages were randomly selected from the chosen LGAs/MAC. Based on the sampling frame sourced from the States' Agricultural agencies and reconnaissance survey, a scale ratio of 18% was used to determine the representative sample size (Table 1). Thus, 376 active rice farmers that made the sample size were drawn through a simple random sampling technique. However, 16 out of the 376 questionnaires retrieved contained outliers, thus were eliminated. Therefore, a total of 360 valid questionnaires were subjected to the analysis. Using a straightforward cost route approach, a structured questionnaire complemented with an interview schedule is used to elicit cross-sectional data of 2020

rice cropping seasons from the farmers. Objective I, II, III, and IV was achieved using risk index-exploratory factor-minimum normalization model; censored regression, Average treatment effect, and Oaxaca-Blinder decomposition model, respectively.

Table 1. Sampling frame of rice farmers

States	LGAs/ MACs	Villages	Sample frame	Sample size
FCT Abuja	Kwali	Dabi	85	15
		Gada-biu	109	20
	Abaji	Yaba	100	18
Kogi State	Yagba West	Pandagi	90	16
		Omi	198	36
	Kogi	Ejiba	220	40
		Giryan	250	45
Niger State	Borgu	Panda	180	32
		Swashi	208	37
	Katcha	Saminaka	170	31
		Katcha	238	43
		Badeggi	242	43
Total	6	12	2090	376

Source: States' Agricultural Agencies, 2020

Note: District unit is called Municipal Area Council (MAC) and Local Government area (LGA) in FCT Abuja and State respectively.

Empirical model

Risk Index

Step 1:

Exploratory factor analysis: The exploratory factor-principal component analysis was used to reduce the production variables- output and inputs to weight. The Kaiser Mayer Olkin (KMO) test of sampling adequacy attained a mediocre level with a value of 0.692, more significant than the threshold value of 0.50 benchmarked by Kaiser (1974) to be suitable for analysis. This indicates that there is a common variable applicable to all the factors and the sample is adequate. Besides, Bartlett's Sphericity test (BST) was significant at 1 percent, indicating that the rotated variables are not identity matrices. The Varimax rotated matrix

generated four factors based on Eigen-value greater than unity, and these factors accounted for 69.72% of the total variation (Table 2).

Step 2: To obtain the risk index, the production variables were normalized-minimum normalization and then multiplied by their respective weight generated from the Varimax rotation. Presented below is the risk index model:

Normalization index

$$I_i = \frac{P_i - P_{\text{minimum}}}{P_{\text{maximum}} - P_{\text{minimum}}} \dots \dots \dots (1)$$

Where I_i is the normalized value of the ith farmer for a production component indicator; P_i is the actual production component value of ith farmer; P_{minimum} is the minimum production component value; and, P_{maximum} is the maximum production component value.

$$R_i = \frac{\sum_{k=1}^n W_k I_k}{\sum_{k=1}^n W_k} \dots \dots \dots (2)$$

This can further be expressed as:

$$R_i = \frac{W_Y I_Y + W_{X_1} I_{X_1} + W_{X_2} I_{X_2} + W_{X_3} I_{X_3} + W_{X_4} I_{X_4} + W_{X_5} I_{X_5} + W_{X_6} I_{X_6} + W_{X_7} I_{X_7} + W_{X_8} I_{X_8}}{W_Y + W_{X_1} + W_{X_2} + W_{X_3} + W_{X_4} + W_{X_5} + W_{X_6} + W_{X_7} + W_{X_8}} \dots \dots \dots (3)$$

Where, R_i = risk index; W = weight; Y = output (kg); X_1 - X_8 are human labour, inorganic fertilizer, seeds, herbicides, pesticides, depreciation on capital items and farm size respectively.

Tobit regression model

Following Tobin (1958) as specified by Sadiq *et al.*(2020a & b), the Tobit regression model is presented below:

$$R_i^* = \alpha + X\beta + \varepsilon_i \dots \dots \dots (4)$$

$$R_i^* = \alpha + X_1\beta_1 + X_2\beta_2 + X_3\beta_3 + X_4\beta_4 + X_5\beta_5 + \dots + X_n\beta_n + \varepsilon_i \dots \dots \dots (5)$$

Where:

R_i^* = Risk index value for i^{th} farmer;
 X_1 = Age (years); X_2 = Gender (male=1, female=0); X_3 = Marital status (married =1, otherwise = 0); X_4 = Education (years); X_5 = Household size (number); X_6 = Experience (year); X_7 = Mode of land acquisition (inheritance =1, otherwise =0); X_8 = Distance from house to farm (DHF) (kilometer); X_9 = Distance from house to market (DHM)(kilometer); X_{10} = Co-operative membership (yes = 1, otherwise = 0); X_{11} = Unit price of output (P_y)(N); X_{12} = Unit cost of human labour (N); X_{13} = Unit cost of fertilizer (N); X_{14} = Unit cost of seeds (N); X_{15} = Unit cost of herbicides (N); X_{16} = Unit cost of pesticides (N); X_{17} = Yield (kg); β_0 = constant; β_{1-n} = vector of parameters to be estimated; and, ε_i = white noise.

Average Treatment Effect (ATE)

ATE: It show the average difference in outcome between units assigned to the treatment and units assigned to the placebo (control). Following Lokshin and Sajaia (2011); Wang *et al.* (2017); Sadiq *et al.*(2020a & b) the equation is given below:

Risk index of male farmers/ co-operative participants is given by:
 $E(y_{1i} | I = 1; X) \dots \dots \dots (6)$

Risk index of female farmers/ non-cooperative participants is given by:
 $E(y_{2i} | I = 0; X) \dots \dots \dots (7)$

Risk index of male farmers/co-operative participants if there is no gender/co-operative participation difference is denoted by:
 $E(y_{2i} | I = 1; X) \dots \dots \dots (8)$

Risk index of female farmers/ non-cooperative participants if there is gender/co-operative participation difference:
 $E(y_{1i} | I = 0; X) \dots \dots \dots (9)$

Where:

$E(.)$ = Expectation operator

y_{1i} = risk index of male farmers/ co-operative participants (dependent variable)

y_{2i} = risk index of female farmers/ non-cooperative participants (dependent variable)

I = Dummy variable (1 = male/co-operative member, 0 = female/ non-cooperative member)

X = Explanatory variables that is common to both male and female farmers/ co-operative and non-cooperative participants.

$$ATT = E(y_{1i} | I = 1; X) - E(y_{2i} | I = 1; X) \dots \dots \dots (10)$$

$$ATU = E(y_{1i} | I = 1; X) - E(y_{2i} | I = 1; X) \dots \dots \dots (11)$$

Average Treatment effect on Treated = ATT

Average Treatment effect on Untreated = ATU

Equations (10) and (11) were further simplified as:

$$ATT = \frac{1}{N_1} \sum_{i=1}^{N_1} [p(y_{1i} | I = 1; X) - p(y_{2i} | I = 1; X)] \dots \dots \dots (12)$$

$$ATU = \frac{1}{N_2} \sum_{i=1}^{N_2} [p(y_{2i} | I = 0; X) - p(y_{1i} | I = 0; X)] \dots \dots \dots (13)$$

Where, N_1 and N_2 are number of male farmers/ co-operative participants and female farmers/non-cooperative participants respectively, and p = probability.

Oaxaca-Blinder Decomposition model

Using the standard Oaxaca-Blinder procedure (Oaxaca 1973; Blinder 1973) the extent to which the risk gap between the male and female farmers/ co-operative participants and non-cooperative participants can be explained by differences in observed human capital characteristics

(Marwa, 2014; Revathy *et al.*, 2020; Sadiq *et al.*, 2020a&b).

$$\ln \bar{Y}_{M/C} = \beta_0 + \beta_i \sum_{i=1}^i X_i + \varepsilon_i \dots \dots \dots (14)$$

$$\ln \bar{Y}_{F/NC} = \beta_0 + \beta_i \sum_{i=1}^i X_i + \varepsilon_i \dots \dots \dots (15)$$

Where,

$\bar{Y}_{M/C}$ = average risk index of men folk/co-operative association participants;

$\bar{Y}_{F/NC}$ = average risk index of women folk/non-cooperative association participants;

X_{i-n} = explanatory variables;

β_0 = intercept;

β_{i-n} = parameter estimates; and, ε_i = stochastic term.

Following Revathy *et al.*(2020); Sadiq *et al.*(2020a&b), equations 14 and 15 of the Oaxaca-Blinder decomposition can be explained as follow:

$$(\ln \bar{Y}_F - \ln \bar{Y}_M) = (\beta_{F0} - \beta_{M0}) + [\beta_{F1}(\bar{X}_{F1} - \bar{X}_{M1}) + \beta_{F2}(\bar{X}_{F2} - \bar{X}_{M2}) + \beta_{F3}(\bar{X}_{F3} - \bar{X}_{M3}) + \beta_{F4}(\bar{X}_{F4} - \bar{X}_{M4}) + \beta_{Fn}(\bar{X}_{Fn} - \bar{X}_{Mn})] + [\bar{X}_{M1}(\beta_{F1} - \beta_{M1}) + \bar{X}_{M2}(\beta_{F2} - \beta_{M2}) + \bar{X}_{M3}(\beta_{F3} - \beta_{M3}) + \bar{X}_{M4}(\beta_{F4} - \beta_{M4}) + \bar{X}_{Mn}(\beta_{Fn} - \beta_{Mn}) + (\varepsilon_F - \varepsilon_M) \dots \dots \dots (16)$$

The risk gap is divided into two segments: one is the proportion attributable to differences in the endowments generating activities ($\bar{X}_F - \bar{X}_M$) evaluated at the female group returns (β_F). This is taken as a reflection of endowment differential and it's termed endowment/ characteristics/ explained effect. The second segment is attributable to the difference in the returns ($\beta_F - \beta_M$) that the female and male groups get for the same endowment generating

activities(\bar{X}_F). This segment is often taken as a reflection of discrimination or gender/co-operative participation

differential and its termed discrimination or unexplained effect.

Table 2. Varimax rotation factor of production components

Items	EV	% of Var.	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
Output	2.318	28.975	0.631			
Labour	1.183	14.793		0.704		
Fertilizer	1.055	13.188				0.966
Seed	1.021	12.768	0.653			
Herbicides			0.799			
Pesticides					0.886	
Capital Dep.			0.753			
Farm size				0.801		
Total		69.724				
KMO	0.692					
BST	362.65 (0.000)***					

Source: Field survey, 2020

Note: value in parenthesis is probability value; EV= Eigen value; Var. = Variance

RESULTS AND DISCUSSION

Farmers' Risk Attitudes vis-à-vis social-gender and economic dimensions

A perusal of Table 3 showed most (61.1%) of the farmers to be risk-averse; 34.7% were risk-neutral while a marginal proportion (4.2%) were risk lovers. The possible reason why the most were risk-averse is due to their poor resource status, thus the fear or apprehension of capital loss which is likely to endanger the wellbeing/sustainability of their livelihood. For the farmers with neural attitudes towards risk, the possible reason may be attributed to their economic capital position. Those with preference behaviour towards risk may be due to their innovativeness. The average risk index indicates that most of the farmers have aversive attitudes towards risk. Generally, it can be inferred that the risk attitudes of the farmers in the studied area are very poor, which owes largely to the cultivation of thinly uneconomic holdings among most of the farmers who are marginal to smallholder farmers. Furthermore, a gender-wise cross-examination showed

similar risk trend behaviour with the general scenario for both men and women farmers. However, the disaggregated analysis showed that the women farmers are more risk-averse than their men counterparts; and less risk-neutral and risk preference than their men counterparts. On average, most of the women and men farmers are risk averse (-0.618) and risk neutral (0.014) respectively. The possible reason for poor women's attitudes towards risk may be attributed to lack of access to and control over productive resources caused by gender stereotype, a chasm created by the fusion of social and cultural barriers.

Thus, it can be inferred that women farmers are at the mercy of poverty vicious cycle: low investment, low output, low income, thus affecting the sustainability of the women's households' livelihoods. Besides, the co-operative-wise result, a social capital, reveals similar risk trend attitudes with the overall scenario for both co-operative and non-co-operative farmers.

The decomposition analysis showed farmers who didn't participate in the social capital pool to be more risk averse than their counterparts that explored the advantage of social capital. However, the non-co-operative member farmers are less risk neutral and risk lover than their counterparts that participated in co-operative organization. On average, most of the participating co-operative farmers are risk neutral as evidenced by the risk index value of 0.045. In contrast, for the

non-cooperative participating farmers, most are risk averse as indicated by the risk index value of -0.115. Thus, the possible reason for risk apprehension among most of the farmers that didn't belong to social organization may be attributed to lack of pecuniary advantages *viz.* bulk discount of input purchase, output market bargaining power, good access to credit either in cash or kind; which is a viable precursor to achieve and enhance economies of scale.

Table 3. Risk attitudes vis-à-vis gender and co-operative participation

Risk attitude index	Overall	Men	Women	CP	NCP
Risk averse (<0.00)	220(61.1)	177(60.6)	43(63.2)	149(57.5)	71(70.3)
Risk neutral (0-0.99)	125(34.7)	102(34.9)	23(33.8)	97(37.5)	28(27.70)
Risk preference (≥ 1.00)	15(4.2)	13(4.5)	2(2.9)	13(5.0)	2(2.0)
Total	260(100)	292(100)	68(100)	259(100)	101(100)
Mean	-0.02936	0.014409	-0.061875	0.044732	-0.114708
Minimum	-0.6932	-0.6859	-0.6932	-0.6859	-0.6932
Maximum	2.5878	2.5878	1.5095	2.5878	2.1648

Source: Authors' own computation, 2020

Note: value in () is percentage; CP and NCP are co-operative participation and non-cooperative participation respectively.

Determinants of Risk Attitudes among Rice Farmers

A cursory review of the results showed that the chosen model-Tobit regression fits the specified equation as evidenced by the significance of the LR Chi² at 1% significant level. Besides, it depicts that the parameter estimates in the model are different from zero at 10% freedom. In addition, the diagnostic test *viz.* the collinearity test showed absence of orthogonality between the predictor variables as indicated by the plausibility of all the explanatory variables variance inflation factors (VIF) within the threshold value of 10.0. Thus, it can be inferred that the estimated model is reliable for future prediction with certainty and accuracy.

The empirical evidences showed predictor variables *viz.* household size, distance from house to farm, distance from house to market, co-operative membership,

unit price of output and unit cost of herbicides to be the factors that influenced risk behavior of rice farmers as indicated by their respective parameter estimates that are within the acceptable margin of 10% probability level.

The positive significance of the household size coefficient revealed that farmers with a large household size are favourably disposed to risk preference and this may be attributed to access to family labour at almost free cost. Thus, the likelihood of a farmer being disposed to a risk preference for a unit increase in his/her household will be 0.036 percent.

The positive significance of distance from house to farm and spread from home to markets coefficients showed how high labor productivity on-farm operations for farmers whose economic

units are farther from their abode made them favourably disposed to risk preference. The possible reasons are that these farmers are less likely to face house choir disturbances and temptations of commercial activities that prevail in the markets. In addition, farmers whose houses are far from the markets have the advantage of adopting inventory accumulation to earn remunerative prices for their products as a barometer of monitoring marketing price regime. Therefore, the elasticity implication of a kilometer distance increase between a farmer's home and technical unit-farm; and likewise commercial centers-market, will lead to a rise in his/her disposition to risk preference by 0.035 and 0.042 percent respectively. In other words, the probability of farmers towards risk preference for an increase in the distances between their homes and production units; and likewise commercial units will be 0.035 and 0.042 percent, respectively.

The positive significant of the co-operative membership coefficient revealed that farmers that explored social capital pool were favorably disposed to risk preference. The possible explanation may be attributed to pecuniary advantages: bulk input discount, output marketing bargaining power, access to credit either cash or in-kind; which make them benefit from economies of scale in rice production. Therefore, the probability of farmers that belong to co-operative association to be favourably disposed to risk preference is 0.195 percent higher than their counterparts who are not co-operative organizations. The negative significant of unit cost of herbicides showed that high cost of herbicides affected farmers' disposition to risk preference. The possible explanation is that high cost of herbicides has implication/consequence on the cost of

production because most farmers face diseconomies of scale due to the cultivation of thinly uneconomic holding, making them apprehensive of rice production risk. Thus, a unit increase in the unit price of herbicides will lead to a decrease in farmers' disposition to risk preference by 0.26 percent.

The positive relationships of unit costs of seeds and pesticides with farmers' risk attitudes, though non-significant, may be associated with the unit output price to cost of production ratio- a profit margin. The positive significant of the unit price of output coefficient indicated that remunerative output price encouraged farmers to be favourably disposed to risk preference.

In the same vein, though non-significant, high product yield which translates to high profit turnover ratio due to remunerative output prices incentivized the farmers to be favourably disposed to risk preference. Therefore, a unit increase in the prices of rice output will lead to an increase in farmers' disposition to risk preference by 0.99 percent.

The positive signs of marital status and educational level, though non-significant, revealed how the need to earn enlarged income for household sustainability and innovativeness that owes to information search make farmers favourably disposed to risk preference. Also, the positive sign of farming experience, though non-significant, showed how managerial efficiency in the rationalization of farm resources made the farmers inclined towards risk preference. The negative coefficient of age, though non-significant, depicted that aged/old farmers are not favourably disposed to risk preference. The possible reason is that at old age, the likely concern of a farmer is

household food security rather than enlarged income for the quest to bequeath fortune.

Table 4. Determinants of risk attitudes of rice farmers

Variable	Coefficient	t-stat	VIF
Intercept	-1.6737(5.9358)	0.282 ^{NS}	
Age	-0.0048(0.0043)	1.125 ^{NS}	1.725
Gender	0.0809(0.1081)	0.748 ^{NS}	1.066
Marital status	0.0249(0.1167)	0.213 ^{NS}	1.377
Education	0.0025(0.0083)	0.301 ^{NS}	1.090
Household size	0.0361(0.0203)	1.779*	1.893
Experience	0.0014(0.0058)	0.254 ^{NS}	1.121
Mode of land acquisition	0.0872(0.0908)	0.960 ^{NS}	1.030
Distance from home to farm	0.0350(0.0133)	2.612***	1.141
Distance from home to market	0.0420(0.0119)	3.527***	1.382
Co-operative org.	0.1951(0.0974)	2.003**	1.100
Ln unit price of Output	0.9985(0.5151)	1.938*	1.069
Ln unit cost Labour	-0.3056(0.6756)	0.452 ^{NS}	1.064
Ln unit cost of Fertilizer	-0.1259(0.1963)	0.641 ^{NS}	1.141
Ln unit cost of Seed	0.0483(0.0645)	0.749 ^{NS}	1.093
Ln unit cost of Herbicides	-0.2639(0.1368)	1.929*	1.110
Ln unit cost of Pesticides	0.0470(0.0493)	0.954 ^{NS}	1.114
Ln Yield	0.0215(0.0687)	0.312 ^{NS}	1.314
Chi ²	52.41[0.000]***		
Normality test	8.23[0.016]**		

Source: Field survey, 2020 Note: *** ** * & NS mean significant at 1, 5, 10% and non-significant respectively. Ln = Natural logarithm; values in () and [] are standard error and probability value respectively.

Impact of Gender and Social Capital on Farmers' risk attitudes

The treatment effect results of regression adjustment and inverse-probability weight estimators showed that gender differential has no impact on the risk attitudes of the farmers as indicated by Average treatment effect (ATE) coefficient that is not within the plausible margin of 10% degree of freedom (Table 5). This means that there is no difference between the risk attitudes of men and women farmers. In addition, for both estimators, within the men and female strata there is no difference in their risk attitudes as evidenced by non-significant of the Average treatment effect on treated (ATET) coefficients which were not different from zero at 10% probability level. However, the

nearest-neighbor matching and the propensity score matching estimators revealed that gender differential has impact on the risk attitudes of the rice farmers as indicated by their respective ATE estimated coefficients within the acceptable margin of 10% probability level. Thus, this implies that the risk behavior of female farmers differs from that of their male counterparts. The possible reason for this behavioral trend may be attributed to cultural and religious barriers that induced gender stereotypes, gender discrimination, and gender bias, thus hindered women farmers' access to and control over production resources in the studied area. The ATE coefficients of the nearest-neighbor matching and propensity score matching estimators showed the risk attitudes of

women farmers towards risk preference to be 14.06 and 9.2%, respectively less than that of the men farmers. Within each gender category, the nearest-neighbor matching estimator showed evidence of differential and no differential in risk attitudes within the men and women folks respectively, as indicated by their respective ATET coefficients, significant and non-significant

at 10% probability level. The non-significant of the ATET estimated coefficients of the two genders for the propensity score matching estimator indicate the absence of differences in risk behavior within the male gender and female gender. Therefore, it can be inferred that gender differential has impact on the risk attitudes of the women farmers.

Table 5. Impact of gender on farmers' risk attitudes

Items	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat
	Regression adjustment		Inverse-probability weight	
ATE	-0.0812(0.0643)	1.26 ^{NS}	-0.0909(0.0640)	1.42 ^{NS}
ATET (Men)	0.0758(0.0679)	1.12 ^{NS}	0.0855(0.0684)	1.25 ^{NS}
ATET (Women)	-0.1043(0.0657)	1.59 ^{NS}	-0.1144(0.0695)	1.64 ^{NS}
Men (mean)	0.0197(0.0292)	0.67 ^{NS}	0.0216(0.0293)	0.74 ^{NS}
Women (mean)	-0.0615(0.0583)	1.05 ^{NS}	-0.0693(0.0567)	1.22 ^{NS}
	Nearest-neighbor matching		Propensity-score matching	
ATE	-0.1406(0.0627)	2.24 ^{**}	-0.0921(0.0491)	1.87 [*]
ATET (Men)	0.1587(0.0648)	2.45 ^{**}	0.0832(0.0512)	1.62 ^{NS}
ATET (Women)	-0.0629(0.0839)	0.75 ^{NS}	-0.1299(0.0964)	1.35 ^{NS}

Source: Field survey, 2020/Note: ATE and ATET mean Average treatment effect and Average treatment effect on treated, respectively./Note: *** ** * & ^{NS} means significant at 1%, 5%, 10% & Non-significant, respectively.

For the social capital, except inverse-probability weight estimator, all the other estimators indicated that co-operative membership has impact on the risk attitudes of the rice farmers as evidenced by their respective ATE estimated coefficients within the acceptable margin of 10% probability level (Table 6). This implies that there is difference between the risk attitudes of co-operative member farmers and non-cooperative member farmers. Thus, it can be inferred that access to pecuniary advantages among farmers that explored social capital pool has impact on their risk attitudes in rice production. The ATE coefficients of regression adjustment, nearest-neighbor matching and propensity-score matching estimators show that co-operative participating farmers' disposition

towards risk preference is more than that of the non-cooperative farmers by 14.47, 13.87 and 12.69% respectively.

Within the co-operative category, except inverse-probability weights estimator, the regression adjustment, nearest-neighbor matching and propensity-score matching showed the presence of differences in the risk attitudes of the farmers as evidenced by their respective ATET estimated coefficients were within the plausible margin of 10% significant level.

Within the non-cooperative category, the plausibility of regression adjustment and inverse-probability weight estimators ATET estimated coefficients at 10% significant level revealed presence of difference in the risk behavior of the

farmers while the nearest-neighbor matching and propensity-score matching estimators indicate absence of difference in the risk attitudes of the farmers as

evidenced by their respective ATET parameter estimates that were not different from zero at 10% degree of freedom.

Table 6. Impact of co-operative on farmers' risk attitudes

Items	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat
	Regression adjustment		Inverse-probability weight	
ATE	0.1446(0.0611)	2.37**	0.1138(0.0717)	1.59 ^{NS}
ATET (CP)	0.1607(0.0697)	2.30**	0.1152(0.0842)	1.37 ^{NS}
ATET (NCP)	-0.1035(0.0576)	1.80*	-0.1103(0.0559)	1.97*
CP (mean)	0.0290(0.0289)	1.00 ^{NS}	0.0311(0.0289)	1.08 ^{NS}
NCP (mean)	-0.1156(0.0535)	2.16**	-0.0826(0.0653)	1.27 ^{NS}
	Nearest-neighbor matching		Propensity-score matching	
ATE	0.1386(0.0528)	2.62***	0.1269(0.0621)	2.04**
ATET (CP)	0.1750(0.0589)	2.97***	0.1611(0.0709)	2.27**
ATET (NCP)	-0.0454(0.0616)	0.74 ^{NS}	-0.0390(0.0642)	0.61 ^{NS}

Source: Field survey, 2020

Note: CP, NCP, ATE and ATET mean Co-operative participant, Non-cooperative participant, Average treatment effect and Average treatment effect on treated, respectively.

Note: *** ** * & ^{NS} means significant at 1%, 5%, 10% & Non-significant, respectively.

Figure in () is standard error

Risk Gap vis-à-vis Gender and Co-operative membership differentials

Shown in Tables 7 and 8 are the attitudinal risk gaps due to gender and cooperative membership differentials. A cursory review of the results showed marital status, educational level, farming experience, mode of land acquisition, co-operative membership, unit cost of hired labour, unit cost of inorganic fertilizer, unit cost of seeds and unit cost of herbicides to be the endowment factors that contributed favourably to the risk attitudes of women farmers (Table 7). While age, household size, distance from house to farm, distance from house to market, unit price of output, unit cost of pesticides and yield were the endowment factors that contributed favourably to the risk attitudes of the men farmers. From the empirical evidences, the contribution of different factors towards risk attitudinal differential between male and female farmers is mainly due to the differences in the estimated coefficients of the simultaneous risk equation.

Furthermore, it was established that gender discrimination affect- a structural difference was the *de facto* responsible for the differential in risk behaviour between the two gender categories and accounts for 99.90%, while endowment effect- a human capital on the risk difference accounts for 0.10%. With an average risk attitudinal indexes of -0.06188 (risk averse) and 0.01441 (risk neutral) respectively for women and men farmers, the estimated risk index gap is -0.07628. Of the total risk gap (-0.076), gender discrimination and the difference due superior endowment of the men farmers accounted for -0.07636 and 0.000075 risk indices respectively. Therefore, due to gender discrimination women farmers were averse to rice production risk, hence indicating that the overall gap is due to discrimination. Thus, without gender discrimination, the average risk index of women farmers should be 0.01448 (risk neutral). The discrimination value represents 123.41% of the average risk index of the women farmers.

The findings showed the estimated risk index gap, endowment effect and discrimination effect to be -0.07628 (i.e. $\bar{Y}_F - \bar{Y}_M = -0.07628$), 0.012711 [i.e. $(\bar{X}_F - \bar{X}_M)\hat{\beta}_F = 0.012711$] and -12.9465 [i.e. $(\hat{\beta}_F - \hat{\beta}_M)\bar{X}_M = -12.9465$] respectively. Thus, it can be inferred that risk gap between the genders is majorly due to the differences in the parameter estimates which is the basis for gender discrimination. The positive sign of the portion of the risk gap *viz.* endowment effect means that relative to the men farmers, on average, women farmers have more characteristics that are associated with risk preference. The results of risk gap vis-à-vis co-operative membership show age, marital status, household size, farming experience, mode of land acquisition, distance from house to market, unit cost of fertilizer, and unit cost of pesticides to be the endowment covariates that contribute favourably to the risk behaviour of co-operative participating farmers (Table 8). On the other hand, endowment covariates *viz.* gender, educational level, distance from home to farm, unit price of output, unit cost of hired labour, unit cost of seeds, unit cost of herbicides and yield contributed favourably to the risk attitudes of non-cooperative member farmers. It was observed that discrimination effect *viz.* co-operative participation accounts for 99.996% of the risk gap between co-operative participants and non-participants while characteristics effect *viz.* endowment factors accounted for 0.004%.

The risk gap is -0.15944 as depicted by the average risk indexes of 0.04473 and -0.11471 respectively for participants and non-participants. Out of the overall

difference, an index of -0.15945 owes to participation in co-operative association while an index of 0.0000063 owes to superlative characteristics of the co-operative member farmers. Thus, it can be inferred that due to participation discrimination, non-cooperative members lost a magnitude risk index of -0.15945 towards risk preference. Of the average risk index of the non-cooperative member farmers, the discrimination value represents 139%. Therefore, without discrimination, the average non-cooperative member farmers should be risk neutral as evidenced by the risk index of 0.044738. Based on the empirical evidences the risk index gap is -0.15944 (i.e. $\bar{Y}_{NC} - \bar{Y}_C = -0.15944$), the characteristics effect is -0.00057 [i.e. $(\bar{X}_{NC} - \bar{X}_C)\hat{\beta}_{NC} = -0.00057$], and the discrimination effect is 14.314 [i.e. $(\hat{\beta}_{NC} - \hat{\beta}_C)\bar{X}_C = 14.314$]. Therefore, it can be inferred that the risk gap between co-operative participants and non-participants is majorly to participation discrimination i.e. differences in the coefficients. The negative sign of the endowment effect depicts that on the average, relative to non-cooperative participating farmers, the co-operative participating farmers have more characteristics that are associated to risk preference.

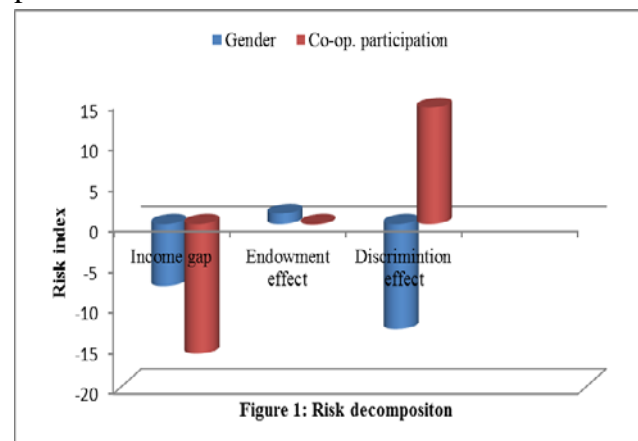

Table 7. Risk gap vis-à-vis gender

Items	Female	Male	\bar{X}_F	\bar{X}_M	$\beta_F(\bar{X}_F - \bar{X}_M)$	$\bar{X}_M(\beta_F - \beta_M)$
Intercept	11.57848	-1.26347				12.84195
Age	0.005743	-0.00523	41.074	41.592	-0.00297	0.456431
Marital status	0.044553	0.057354	0.89706	0.83219	0.00289	-0.01065
Education	0.021015	0.002324	8.5882	7.9658	0.01308	0.148888
Household size	0.028289	0.027069	3.9118	4.4178	-0.01431	0.005391
Experience	0.001825	0.002741	10.221	9.5514	0.001222	-0.00875
Mode of land acquisition	0.159534	0.033174	0.76471	0.72945	0.005625	0.092173
Distance from home to farm	0.035799	0.028	4.1029	4.399	-0.0106	0.034309
Distance from home to market	-0.0024	0.029809	6.3971	5.5137	-0.00212	-0.17759
Co-operative organization	-0.07025	0.156774	0.70588	0.7226	0.001175	-0.16405
Ln unit price of Output	-0.17094	0.661816	4.711151	4.703385	-0.00133	-3.91678
Ln unit cost Labour	-1.48399	-0.29728	6.794183	6.797304	0.004631	-8.06646
Ln unit cost of Fertilizer	0.167892	-0.00396	4.941142	4.881134	0.010075	0.838835
Ln unit cost of Seed	0.044898	0.045251	5.849382	5.617353	0.010418	-0.00198
Ln unit cost of Herbicides	-0.31064	-0.09496	7.569515	7.604496	0.010866	-1.64012
Ln unit cost of Pesticides	0.044153	0.007476	7.904593	7.918811	-0.00063	0.290445
Ln Yield	-0.08227	0.027349	7.72683	7.540781	-0.01531	-0.82664
Risk index	-0.06188	0.014409				
Risk index Gap	-0.07628					
Endowment Difference					0.012711	
Discrimination Difference						-12.9465
Overall risk index diff.						12.95925
% from overall risk index diff.					0.098086	99.9019
Contribution to Gap Without Discrimination					7.5E-05	-0.07636
% of Discrimination in RI					0.014484	0.014484
						123.4088

Source: Field survey, 2020

Note: RI = Risk index

Table 8. Risk gap vis-à-vis co-operative participation

Items	NCP	CP	\bar{X}_{NCP}	\bar{X}_{CP}	$\beta_{NCP}(\bar{X}_{NCP} - \bar{X}_{CP})$	$\bar{X}_{CP}(\beta_{NCP} - \beta_{CP})$
Intercept	-10.3093	4.154886				-14.4642
Age	0.004009	-0.0051	41.119	41.641	-0.00209	0.379354
Gender	-0.03223	0.168826	0.80198	0.81467	0.000409	-0.16379
Marital status	0.022474	0.033809	0.75248	0.88031	-0.00287	-0.00998
Education	0.001788	0.004458	8.3762	7.9691	0.000728	-0.02128
Household size	0.015571	0.029436	3.9307	4.4749	-0.00847	-0.06204
Experience	0.000442	0.001865	9.6733	9.6795	-2.7E-06	-0.01378
Mode of land acquisition	-0.01857	0.078104	0.75248	0.72973	-0.00042	-0.07054
Distance from home to farm	-0.01638	0.035276	4.2376	4.3842	0.002402	-0.22649
Distance from home to market	0.01561	0.027197	5.1683	5.8803	-0.01111	-0.06813
Ln unit price of Output	0.390212	0.560035	4.70944	4.703023	0.002504	-0.79868
Ln unit cost Labour	1.146525	-0.86846	6.810153	6.791424	0.021474	13.68463
Ln unit cost of Fertilizer	0.113688	-0.07302	4.878627	4.898138	-0.00222	0.914497
Ln unit cost of Seed	0.00015	0.052835	5.703616	5.650241	7.98E-06	-0.29769
Ln unit cost of Herbicides	-0.02111	-0.20986	7.587564	7.602002	0.000305	1.434838
Ln unit cost of Pesticides	0.023636	0.009541	7.716817	7.984224	-0.00632	0.112537
Ln Yield	-0.03346	0.029477	7.466285	7.619283	0.00512	-0.47957
Risk index	-0.11471	0.044732				
Risk index Gap		-0.15944				
Endowment Difference Discrimination Difference Overall risk index diff. % from overall risk index diff. Contribution to Gap Without Discrimination % of Discrimination in RI					-0.00057	14.31388
						14.3145
					0.003967	99.996
					6.33E-06	-0.15945
					0.044738	0.044738
						139.0017

Source: Field survey, 2020

Note: RI = Risk index

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Based on the findings, it can be inferred that rice cultivation on thinly uneconomic holdings due to poor capital base and fear of capital loss made most of the farmers to be risk averse. Furthermore, results from decomposition *viz.* gender and co-operative association participation established that gender discrimination-gender stereotype: lack of access to and control over productive resources and diseconomies of scale-lack of pecuniary advantage made most of the female farmers and non-cooperative participating farmers to be vulnerable to risk averse. Generally, high cost of herbicides- liquid biocides was the major factor that plummeted farmers' favourable disposition to risk preference. Further, it was observed that gender and co-

operative participation differentials have impact on the risk attitudes of the farmers. Empirical evidences showed that discrimination effect-structural difference *viz.* gender and co-operative association participation was majorly responsible for gap in the risk attitudes of the rice farmers. Therefore, the study recommends that the farmers form a viable co-operative organization, especially the women farmers, to achieve economies of scale and overcome the challenges posed by gender-discrimination-stereotype *viz.* poor access to and control over productive resources. In addition, the policymakers should make gender budget mainstreaming mandatory, thus insulating women farmers from vicious cycle of poverty.

REFERENCES

- Abayomi, E., Balogun, O.S., Omonona, B.T. and Yusuf, S.A.(2013).**An analysis of risk factors among urban fish famers in Kaduna, Kaduna State. *Journal of Agriculture and Veterinary Science*, 2(3):01-06.
- Abdul, A.B.A.K.M., Md. Mohidul-Hasan, M., Saifur-Rahman, M., Abdus-Sattar, M., Afjal-Hossain, M. and Faisal, M.(2015).**Disaster risk identification in agriculture sector: farmer's perceptions and mitigation practices in Faridpur. *American Journal of Rural Development*, 3(3): 60-73.
- Adewumi, M.O., Ayinde, O.E., Olatunji, G.B. and Ajayi, F.F.(2012).**Effect of poverty on risk attitude of rural women investors in Osun State, Nigeria. *Journal of Agriculture and Social Research*, 12(1):19-25.
- Adjei, C., Amagashie, D.P.K., Anim-Somuah, H. and Oppong, B.A.(2016).**Poultry farms risk management by insurance: evidence from Ghana. *British Journal of Economics, Management and Trade*, 15(3): 1-8.
- Ben-Chendo, G. N., Lawal, I.N., Ehirim, N.C., Nwaiwu, U.O., Onyemauwa, C.S. and Henri-Ukoha, A.(2016).**Profitability and risk management techniques of paddy production in Kaduna State, Nigeria. *Sky Journal of Agricultural Research*, 5(1):022-028.
- Blinder, A.S.(1973).**Wage discrimination: reduced form and structural estimates. *Journal of Human Resources*, 8(4):436-455.
- Cárdenas, J.C., Anna, D., Emma, V.E. and Eva, R.(2012).**Gender differences in competitiveness and risk taking: Comparing children in Colombia and Sweden. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 83(1):11-23.
- Faccio, M., Maria-Teresa, M. and Roberto, M.(2016).**CEO gender, corporate risk taking, and the efficiency of capital allocation. *Journal of Corporate Finance*, 39:193-209.
- Hakorimana, F. and Akcaoz, H.(2020).**Risk sources and risk management strategies in coffee farming: a case study of Rwanda. *Turkish Journal of Agricultural Economics*, 26(1):1-17.
- Isaac, B., Oluwatayo and Omowunmi, T.(2015).**Risk attitudes among catfish farmers in Oyo State, Nigeria. *Investment Management and Financial Innovations*, 12(4):90-97.
- Kaiser, H.F.(1974).**An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1): 31-36.
- Leekoi, P., Abdul-Jalil, A.Z. and Harun, M.(2014).An empirical study on risk assessment and household characteristics in Thailand. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 21(6):962-967.

- Lokshin, M. and Sajaia, Z.(2011).**Impact of interventions on discrete outcomes: Maximum likelihood estimation of the binary choice models with binary endogenous regressors. *The Stata Journal*, 11(3): 11-21.
- Marwa, B.(2014).**Estimation of gender wage differentials in Egypt using Oaxaca Decomposition technique. *Paper presented at the 34th annual MEEA meeting in conjunction with the Allied Social Science Association (ASSA)*, Philadelphia, January 3-6: 1-26.
- Nelson, J.A.(2016).**Not-so-strong evidence for gender differences in risk taking. *Feminist Economics*, 22(2):114-42.
- Oaxaca, R.(1973).**Male-female wage differentials in urban labor markets. *International Economic Review*, 9:693-709.
- Obike, K.C., Amusa, T.A. and Olowolafe, H.B.(2017).**Risk management and determinants of farm output among small scale poultry farmers in Ekiti State, Nigeria. *Agro-Science*, 16 (2):9-16.
- Olayemi, I.K., Idris, B., Ejima, I.A.A., Adeniyi, K., Ukubuiwe, A.C. and Isah, B.(2014).**The climate of north-central Nigeria and potential influence on mosquito (*Diptera culicidae*) vectorial capacity for disease transmission. *Global Journal of Multidisciplinary and Applied Sciences*, 2(2):26-31.
- Onubuogu, G.C. and Esiobu, N.S.(2016).**Determinant of risk-smart options among farming households in agricultural risk management in Imo State, Nigeria (A multinomial logit model approach). *Annals of Agricultural and Environmental Sciences*, 1(2):10-26.
- Revathy, N., Thilagavathi, M. and Surendran, A.(2020).**A comparative analysis of rural-urban migrants and non-migrants in the selected region of Tamil Nadu, India. *Economic Affairs*, 65(1): 23-30.
- Sadiq, M.S., Singh, I.P. and Ahmad, M.M.(2020a).**Rice yield differentials between IFAD participating and non-participating farmers in Nigeria's Niger State. *Economic Affairs*, 65(4): 01-15.
- Sadiq, M.S., Singh, I.P., Ahmad, M.M. and Kumari, V.(2020b).**Effect of gender on income gap among fish farmers in Nigeria's Kogi State. *Atatürk University Journal of Woman's Studies*, 2(2): 27-45
- Sadiq, M.S., Singh, I.P., Ahmad, M.M., Lawal, M. and Yunusa, J.B.(2019b).**Risk behavior of sesame farmers in Jigawa state of Nigeria. *Sher-e-Kashmir University of Agricultural Sciences and Technology (SKUAST) Journal of Research*, 21 (1): 59-66
- Sadiq, M.S., Singh, I.P., Ahmad, M.M., Usman, B.I., Yunusa, J.B. and Ahmad, U.(2019a).**Risk attitudes of rice farmers participating in ifad-vcd programme in Niger State of Nigeria. *Journal of Agricultural Extension Management*, XX(1):59-71
- Sepahvand, M.H. and Roujman, S.(2017).**Intergenerational transmission of risk attitudes: the role of gender, parents and grandparents in Burkina Faso. *Working Paper 13*, Uppsala University, Department of Economics.
- Sepahvand, M.H.(2019).**Agricultural productivity in Burkina Faso: The role of gender and risk attitudes. *Working Paper 3*, Department of Economics, Uppsala University, Sweden.
- Tobin, J.(1958).**Estimation of relationship for limited dependent variables. *Econometrica*, 26: 26-36.
- Ullah, R., Ganesh, P.S. and Ghaffar, A.(2015).**Factors effecting farmers' risk attitude and risk perceptions: the case of Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13:151-57.
- Wang, A., Nianogo, R.A. and Arah, O.A.(2017).**G-computation of average treatment effects on the treated and the untreated. *BMC Medical Research Methodology*, 17(3): 1-5.
- Yekti, A., Hadi, D.D., Jamhari and Hartono, S.(2016).**Attitude towards risk among melon farmers in Kulon Progo District Indonesia. *International Journal Agricultural Science and Veterinary Medicine*, 4(4):40-46.
- Yusuf, S.A., Ashagidigbi, W.M. and Bwala, D.P.(2015).**Poverty and risk attitude of farmers in North-Central Nigeria. *Journal of Environmental and Agricultural Sciences*, 3:1-7.

**BURCÎ MEMLÜKLERİ DÖNEMİNDE CARİYELER VE AİLE HAYATINDA
ETKİLERİ**

IN THE PERIOD OF BURCÎ MAMLUKS CONCUBINES AND ITS EFFECTS ON FAMILY LIFE

Abdullah EKİNCİ*, Esra YAVUZ**

*Prof. Dr. Harran Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
Şanlıurfa/Türkiye
ORCID: 0000-0002-4767-2002

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Harran
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Şanlıurfa/Türkiye
ORCID: 0000-0001-9668-2947

Yazışma Adresi:

Esra YAVUZ
E posta: eyavuz7339@gmail.com

Gönderim Tarihi : 12 Ekim 2020**Kabul Tarihi :** 14 Nisan 2020**ÖZ**

Burcî Memlükler, 1382 ile 1517 yıllarını kapsayan dönem aralığında yaşamış ve Bahri Memlükleri'nden sonra varlığını sürdürmüştür. Bu makale söz konusu dönemde siyasi tarihten öte sosyal tarih üzerinden devlet adamlarının ve onların eşleri konumunda olan cariyelerin hayatını anlatmaktadır. Sultanlar ve önemli devlet adamları ebediyet duygusu ve soyunun devam edemeyeceği korkusunu çokça yaşadıkları için cariye almışlardır. Bu durum sultanların isteklerini yerine getirse de diğer yandan iç çatışmaları önleyememiştir. Makalede, bu dönemde yaşayan kadınlar çok eşlilik olgusunu nasıl kabul ettiler? Cariyeliğe karşı kadınların, çevrelerinin ve kendi eşlerinin tepkileri nasıldı? Burcî Memlüklerde sultanların cariyeleri ve rolleri nelerdi? Gibi sorular üzerinden bir değerlendirme yapıldı, cariyelerin harem içindeki vasıfları, devlet üzerindeki yansımaları ve ailevi ilişkileri aktarıldı. Ayrıca bu çerçevede Burcî Memlükler'in aile hayatı içinde cariyelerin avantajları ve dezavantajlarına da değinildi.

Anahtar Kelimeler: Cariye, Memlükler, Siyaset, Aile, Saray Hayatı

ABSTRACT

The Burcî Mamluks lived between 1382 and 1517 and continued their existence after the Bahri Mamluks. This article describes the lives of statesmen and their concubines who were their wives, in the mentioned period, through social history rather than political history. Sultans and important statesmen took a concubine because they had a feeling of eternity and fear that their lineage would not continue. Although this situation fulfilled the wishes of the sultans, on the other hand, it could not prevent internal conflicts. In the article, how did women living in this period accept the phenomenon of polygamy? How were the reactions of women, their peers and their spouses against concubinage? What were the concubines and roles of the sultans in Burcî Mamluks? An evaluation was made on questions such as, the qualifications of the concubines in the harem, their reflections on the state and their family relations were conveyed. In this context, the advantages and disadvantages of concubines in the family life of Burcî Mamluks were also mentioned.

Keywords: Concubine, Mamluks, Politics, Family, Palace Life

Atf için (How to cite): **Ekinci A, Yavuz E.** Burcî Memlükleri Döneminde Cariyeler ve Aile Hayatında Etkileri. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2021; 3(1): 33-45.

GİRİŞ

Köle ve cariye kavramları arasında erkeklik ve dişilik anlamı barınmaktadır. Köle kavramı daha geniş olup kadın ve erkek fark etmeksizin tüm kölelere söylenirken cariye sadece kadın köleleri kapsamaktadır. Cariye, toplumsal ve sosyolojik bir algı ile bakıldığında sabit ve genel bir tanım yapmak zordur. Ancak en genel anlamda savaşlarda esir edilen ve para ile satılan kadın köle şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2013; Akgündüz, 2002; Taneri, 1997).

Memlükler'in sosyal hayatında cariyeler, önemli bir yer edinmişlerdir. Fakat bir yanda cariyelere verilen değer ile en üst mevkilere gelen ve sultan olma lüksüne eren cariyeler mevcut iken diğer yanda ise cariye ve köle gibi alt sınıfa tabi tutulmaları tezat bir durum oluşturmuştur. Yani cariyeler arasında saraya gelerek en yüksek mevkilere erişen olduğu gibi halk arasında veya sarayda istismar edilen cariyeler de olmuştur. Ancak genellikle siyasi tarih yazımı ve mahremiyet duygusu nedenlerinden dolayı sultan eşlerinin hayatları kitaplara konu olmaktan uzak tutulmuştur. Bu yüzden bir düğün merasimi, boşanma, eğlence geceleri, karşılama törenleri, doğum ve ölüm haberleri, açılış törenleri, hac çıkışı ve dönüşü, ziyafetler yani önemli gün ve gecelerde var olan bilgiler ışığında konu irdelenmektedir. (El-Makrîzî, 1997; Aşur, 1992; Frenkel, 2017; Yiğit, 2004; Kortantamer, 2011)

Cariyeler, insan gücüne dayanan bir sistemde var oldukları için tercih edilme sebepleri oluyordu. Bunlar; hasta bakıcı/refakatçi, tarlada işçi, tacirlerin malı, gündelik işlerde hizmetçi, efendisine alternatif eş yani odalık cariyelerin görevleri arasında idi. Dahası cariyeler, nüfus artışı ve devletin bekası için

doğurgan olanlar tercih edildi. Ayrıca sadık olan cariyelerine çocuklarını emanet ettikleri gibi hastalandıklarında kendilerine bakmak için de sahipleri tarafından tercih edilirdi (Akkuş Yiğit; 2015; Pearce; 2012; Ayan; 2017).

Memlükler, genellikle evlendikleri hanımlarını, soylu ailelere mensup olanlardan seçer veya hareme ait cariyelerden alırdı. Çoğunlukla kendi aralarından birileri ile evlenmeyi tercih ederlerdi. Devletin bekası söz konusu olduğunda ise bazı sultanlar, devletlerinin idamesi için hanedanlar arasında evlilik yaparlardı. Bu evlilikler, genellikle siyasi olduğundan dolayı gönül rızası çok aranmazdı. Bu yüzden de kendi gönül rızalarını arayan sultanlar, genellikle cariyeler ile evliliği tercih ederdi (Akkuş Yiğit; 2015; Pearce; 2012; Ayan; 2017). Sultan, emîr ve devlet adamlarının evlilikleri genellikle kendileri gibi üst tabakadaki hanımlarla veya haremde bulunan cariyelerle oluyordu. Sarayda hem çok eşlilik hem de tek eşlilik mevcuttu. Fakat ekseriyetle çok eşli sultanların olduğu görülmektedir. Bu durum ise hanedan içinde zayıflığa, kadınlar arasında haset duygusunun artmasına, entrika veya tuzaklara, çocukları arasında kıskançlığa ve ırk farkına neden olmuştur. Bu sebepler ise bir devletin ikbalini önlemektedir (Akkuş Yiğit 2015; Ayubi, 2019).

Dolayısıyla cariyelerin veya eşlerin sultanlar için hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır. Ancak belirleyici faktör, topluma fayda sağlamak için potansiyel güçlerini erkekler üzerinde kullanıp kullanmadıklarıdır. Bu durumda iktidara sahip olmak veya sahip olanları elde tutmak sultan eşleri ve cariyeler için ideal bir yer olarak görülmektedir. Sultanların gönlünü kazanan cariyeler ise sultanlar ile

evlenir ve saray hayatında en yüksek konumlardan birine gelirdi. Eğer cariyelerin efendisinden çocuğu olursa bu cariyelere “ümmü’l-veled” denir ve önemli bir konuma erişirdi. Ümmü’l-veled; efendisinden çocuğu olan cariyeler için kullanılan bir statüdür. Ümmü’l-veled olmak, köleliği sonlandırmak ve bu durumda doğan çocuğun hür sayılması için önemli bir hukuki statüdür (Akgündüz, 2002). Kadın kölenin anne rolü olarak eş statüsünü alması ve bir özgür çocuk doğurması cariyeye anne için gelebilecek en yüksek konumdu. Ümmü’l-veled olmak köleliği sonlandırmak adına alternatifli bir yoldur. Nitekim efendisi cariyeyi ister azat etsin ister etmesin efendi ölünce kendiliğinden hür kabul edilmektedir. Anne, cariyeye yani köle olsa bile çocuk, cariyenin efendisinden olduğu için hür kimse kabul edilir ve tahta varis olurdu. (Aydın, 2002; York: 2006; Gherseti, 2018; Aktan, 2001).

Burcî Memlûkler’in İlk Sultanı Melikü’z-Zâhir Berkuk’un Cariyeleri

Memlûk tarihine bir girizgâh yapıldıktan sonra Berkuk dönemindeki cariyeleri aktarmak faydalı olacaktır. Memlûk kelimesinin sözlük anlamı “malik olunan şey” demek olup mal veya eşya gibi sahiplik ilişkisini de içerisinde barındırmaktadır (Kızıltoprak, 2004). Diğer bir anlamı ise sahip olunan askeri köle (Keaney, 2009) veya köleleştirilmiş insan, demektir (Lindsay, 2005). Memlûkler, Batı’dan gelen Suriye kıyılarına yerleşmeye çalışan Haçlılar’ın, Doğu’daki Moğollar’ın ve Orta Asya’nın kritik bir döneme girdiği zamanda dünya sahnesine çıkmıştır (Behrens-Abouseif, *Practising Diplomacy*, 2014). 1250 ile 1517 yılları arasında hüküm sürmüş ve iki devreye ayrılarak incelenmiştir. Birinci devre “Bahri Memlûkleri” 1250-1382

yılları arasında etkin olmuştur. İkinci devre ise “Burcî (Çerkes) Memlûkleri” 1382-1517 yıllarında varlığını devam etmiştir (Williams, 2008; Koprman, 1992). Burcî Memlûkler’inden Berkuk’un saltanat girişimleri sonucu Bahri Memlûkleri’nin son sultanı olan Zeyneddin II. Haccı ile sona ermiştir (1382) (Yiğit, 2015; Koprman, 1992). Berkuk’un tahta gelmesiyle Çerkez veya Burcî Memlûkleri kurulmuştur (1382) (Yiğit, 2015; Koprman, 1992).

Berkuk döneminde cariyeler, İbn Tağrıberdî’nin köleler hakkında verdiği bilgiye bakılırsa çoğunlukla Çerkesya’dan geldiği bilinmektedir (İbn Tağrıberdî, 2013). Dolayısıyla Çerkez cariyelerin çok olduğu ve Mısır’a rahatlıkla girdikleri görülmektedir. Çerkesya’dan gelen bu cariyelere ise Colban veya Culban denilmiştir. Bu isimle adlandırılan cariyeler, genellikle Çerkez asıllı olarak aktarılmaktadır (Tekindağ, 1961).

Sultan’ın haremine gelince Berkuk’un cariyelerinden biri Sul’dur ve Berkuk ez-Zahir’in evinde büyümüştür. Bu sırada eğitim ve öğretimiyle yakından ilgilenilmiş, edeple yetiştirilmiştir. Makrîzî’ye göre bekâretinde yani yaklaşık on beş yaşlarında onda edep ve sanat bilgisini gördüğünü belirtmektedir. Sonrasında sultan eşi olmuş ve ümmü’l-veled konumuna gelmiştir. Bu cariyenin üstatlığı, şarkı bilgisi, asaleti, yönetimi ve iyiliği ölene kadar devam etmiştir. Böylelikle cariyelerin direkt tüccarlardan alındıktan sonra ümmü’l-veled veya eş konumuna gelmediklerini ve sarayda eğitime tabi tutulduklarını da anlamaktayız. Bir cariyeye, küçük yaşta saraya alınmış, eğitim verilmiş ve validenin gözetiminde yetiştirildikten sonra eş veya ümmü’l-veled konuma gelebilmiştir. (Sehavi, 1992).

Sultan'ın diğ er cariyesi ise Hond Şirin'dir ve Yunan asıllıdır. Bu cariyeden Faraj/Ferec adında bir oğ lu vardır. Ferec, Berkuk'un en büyük oğ ludur (Akkuş Yiğ it, 2016). Hond Şirin öldüğ ünde var olan konumunun kıskanılmasından dolayı ona büyü yapıldı diye bir cariyeye suçlanmış (Ahmed, 1992) ve kırbaç cezası almıştır. Bu durum harem hayatında yaşanan çok eşliliğ in doğ urduğ u iç kargaşalardan biri olmuştur (Akkuş Yiğ it, 2014).

Ayrıca dönem içinde Çerkez kölelerin arttığı görölse de Rum asıllı cariyeler de görölmüştür. Hatta Sultan'ın Rum asıllı bir cariyesi vardır. Bu Rum asıllı cariyeye daha sonra Sittü'l Kübra statüsüne gelerek haremde ve siyasette etkili olmayı başarmıştır. Bu makama gelen cariyenin sözüne itibar edilmiştir. Böylelikle sultanın veya validenin güvenini kazanarak daha sonra sultan eşi olabilme imkânı elde edebilir. (Frenkel, 2017; Akkuş Yiğ it, 2014). Ayrıca Qunnuq Bey adında bir Türk cariyesi de bilinmektedir (Frenkel, 2017).

Melikü'l-Eşref Seyfeddin Baybars (1422-1438) ve Cariyelikten Hond el-Kübra'lığ a Yükselen “Çolban/Colban'ın” Sosyal Hiyerarşisi

Havend/Hond El-Kübra adıyla anılan kişi, sultana en yakın kişi olmuş ve sultanın güvenini kazanmış demektir. Sultan Baybars'ın ilk olarak Çolban veya Colban (Tekindağ, 1961) İbni Yeşbek Tatar adında önemli ve saygıdeğ er bir cariyesi vardır. Çolban veya Colban şeklinde zikredilen cariyeye Çerkez olup Eşref kabilesine mensuptur. Çolban, Sultan Baybars tarafından satın alınmıştır. Bu cariyeye ile Baybars'ın Yusuf adında bir oğ ulları olmuştur. –soyunun devamı ve hanedanın ömrü için Yusuf, Baybars'dan sonra tahta geçecek olan Sultan'dır.- Yusuf, 14 Nisan 1424 tarihinde

doğ muştur. Çolban, böylelikle ümmü'l-veled statüsüne gelmiştir. Akabinde Sultan, cariyeye ile nikâhlanmıştır. Hond El-Kübra olarak sarayın baş hatunu olan cariyeye, sultanın sevdiğ i bir hond olmayı başarmıştır. Cariyelikten en üst statüye gelerek sultanın değ erli hanımlarından olmuştur. Sultanın gözünde muteber, saygın ve nüfuz sahibi bir kadın olduğ u bilinmektedir (Ali Seyyid, 1988). Bunun delili olarak Sultan, onun için Bilâd el-Çerkes'ten yani Çerkes ülkesinden kız kardeşi ve akrabalarını getirterek onlara Mısır'da maaş ve ıkta bağ lamıştır (Ez-Zahiri, 1892). Daha sonra ailesiyle hac yapmıştır (Sehavi, 1992; Akkuş Yiğ it, 2016). Şahin ez-Zahiri Keşfü'l-Memâlik'inde Colban'ın yani sultanın karısının aile bireylerini saymıştır. Yaklaş ık yedi yüz elli kişi olduğ unu aktarmaktadır (Ez-Zahiri, 1892).

Memlük sultanlarından hem Türk hem de Çerkez'lerin dönemlerinde, akrabaların getirilmesi iktidardaki sultanın ayrıcalığıydı. Sultanın getirdiğ i aile üyelerinin neredeyse hepsinin iktidardaki sultanların veya sultanlarla evliliğ e bağ li emirlerin akrabalarıdır. (Yosef, 2012). Böylelikle köle konumunda olan bir cariyeye, saraya gelince çevresini ve kendisinin yaşamını nasıl etkilediğ ini de görölmektedir. Yani bir cariyeye saray hayatına girerek sadece kendi hayatını değ il aslında ailesinin hayatını da müreffeh kılmış ve ailesine avantaj sağlamıştır. (El-Makrîzî, 1997; Sehavi, 1992).

Hond El-Kübra olarak sarayın baş hatunu olan cariyeye, sultanın güvenini kazanmış demektir. Yani siyasete yön verebilecek seviyeye gelmiştir (Ali Seyyid, 1988; Abdurrezzak, 1999). Sultan ona saygı duymuş, görüşlerini benimsemiş ve onun isteklerini yerine getirmiştir. Bunu

bilen çevresi ve onu tanıyan halk, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ilk olarak bu cariyeye danışmışlardır. Yardımsever bir yönü olduğu için insanlar, sorunlarını beyan etmede çekinmemiştir. Aynı zamanda emirlerin ve devlet adamlarının da sevgisini ve itibarını kazanmıştır (Ali Seyyid, 1988).

Çolban'ın statüsüne ve edindiği vasıflarına değindikten sonra kaynaklarda ölümü ile ilgili bilgiler mevcuttur. Bu bilgilere gelince ölümü hakkında şüpheler vardır. Çünkü Sultan ve hizmetçileri Çolban'ın ani öldüğünü görüşündedirler. Sara hastası olarak bilinen cariyenin zehirlenerek öldürüldüğü ifade edilmektedir (El-Makrîzî, 1997; Sehavi, 1992). Yaşanan bu olayların benzerleri saray hayatında çok kez meydana gelmiştir. Eğer Sultan hastalanır ise onun annesi sultanın eşlerini suçlar ve büyü yaptığını iddia ederdi veya sultan eşi zehirlenir ise diğer eşleri ya da cariyeleri sorumlu tutabilirlerdi. Akabinde iddiasını doğrulamak için cariyelerini döver, bir sonuca ulaşmaya çalışırlardı. Bu durum aslında aile hayatında huzursuzluğun ve güvensizliğin olduğunu göstermektedir (Abdurrezzak, 1999).

Çolban, öldükten sonra Sultan, ona özel olarak bir türbe yaptırmıştır. Çolban, bu türbeye gömülmüştür (Ali Seyyid, 1988). Bu cariyeye, eşinin sağlığında vefat etmiştir. (El-Makrîzî, 1997; Sehavi, 1992).

Sultan'ın Colban'dan hariç birkaç cariyesi daha vardı. Bunlar ümmü'l-veled olup nikâh kıymadığı cariyeleri idi. Sultan Baybars'ın cariyelerinden olan Çerkes asıllı Melikbay'da bunlardandır. Sultan'dan Ahmed adında oğlu dünyaya gelmiş ve ona nikâh kıymadığı aktarılmıştır. Genellikle ümmü'l-veled olan cariyeler satılmadığı için onlara

nikâh kıyılmaktadır. Bu durum da nadir görülen olaylardandır (Akkuş Yiğit, 2016).

El-Melikü'l-Eşref Seyfeddin Baybars'ın döneminde de bir veba salgını yaşanmıştır. Bu vebalar ise genellikle kadınlara kısıtlamalar getirmiştir. Yaşanan veba (Gökhan, 2007) yüzünden sultan sokağa çıkma yasağı koymuştur. Fakat halk zor durumda kalınca cariyelerin peçeli bir şekilde dışarı çıkmalarına izin verilmiştir. Bu durumun bir sonucu olmalı ki vebadan dolayı çocuk ölümünden sonra en fazla ölü sayısının cariyeler olduğu kayıtlara düşmüştür. Makrîzî bu sayıyı 1369 kişi olarak vermiştir. Akabinde veba saraya da sıçramıştır. Bu vebadan dolayı Sultan'ın hanımlarından ve cariyelerinden öldüğü bilinmektedir (İbn Tağrıberdî, 2013). Önemli tarihçi Makrîzî genel olarak Sultan'ın sarayında yaşayan cariyelerinden 160, odalıklarından da 17'sinin öldüğünü belirtir (El-Makrîzî, 1972).

Seyfeddin Baybars, yakalandığı bir hastalıktan dolayı oğlu Yusuf'u halef seçmiş ve Çakmak'ı da Yusuf'a naip tayin ettikten sonra vefat etmiştir. Fakat tahta geçen Yusuf, henüz 14 yaşında olduğu için fiilen Çakmak yönetmiştir. Bu süreç 3 ay devam etmiş ve Çakmak'ın Yusuf'u hal etmesiyle son bulmuştur (İbn Tağrıberdî, 2013; Yiğit, 2015).

Melikü'z-Zâhir Seyfeddin Çakmak (1438-1453) ve Haremi

Sultan'ın haremine baktığımızda cariyelerin siyasete dâhil olduklarını ve yönetimde etkilerini görülmektedir. Bu etki o kadar artmıştı ki halk Mısır'ın yönetiminin artık kadınlarda olduğunu söyleyerek Sultan'ın etkisinin olmadığını vurgulamışlardır. Bu durumun siyasete etkisini göstermektedir (Ali Seyyid, 1988).

Sultan'ın cariyelerine gelince Cevher El-Handar ve Hond Colban adında iki önemli cariyesi vardı (Ali Seyyid,

1988). Bu cariyelerden Muhammed ve Fatma adında iki çocuğu bilinmektedir (Akkuş Yiğit, 2016). Sehavi ise Dolaybay adında bir cariyesinin daha olduğunu aktarmaktadır. Dolaybay, Zahir Çakmak'ın azatlı cariyesi olduktan sonra Şam vekili olan Berkuk ile evlenmiş ve ondan Alaybay isminde bir çocuğu olmuştur (Sehavi, 1992). Aynı zamanda soyunun devamı ve hanedanın ömrü için Sultan'ın tek oğlu olan el-Malik el-Mansur Osman'ın annesi Rum asıllıdır. En küçük kızı ise Çerkez asıllı bir cariyeden dünyaya gelmiştir. Böylece aşağıda aktaracağımız cariyeye ile birlikte altı cariyesinin olduğunu ve bunlardan da dört çocuğunun olduğu anlaşılmaktadır (Johnson, 2019).

Cariye almanın dezavantajlarından olan aile içi şiddetli geçimsizlikler, kıskançlıklar ve huzursuz ortamların varlığını da unutmamak gerekir. Sultan'ın hür ve önemli eşlerinden olan Honda Moğol El-Bariziyye adında bir eşi vardır. Mısır'ın soylu kadınlarından olan Sultan'ın eşi Moğol, Sehavi'ye göre Mısırlı'dır ve üç evlilik gerçekleştirmiştir. Honda Moğol El-Bariziyye'nin üçüncü evliliği Memlük Sultanı ile yapmıştır. Ayrıca Hatice adında bir kızları vardır. Honda Moğol El-Bariziyye, soyunun üstün olmasını öne sürerek kendini cariyelerden üstün görmüş ve Sultan'ın onlara düşkün olmasını kıskanmıştır. Bu yüzden de Sultan ile aralarının genellikle açık olduğu söylenmektedir. Aslında bu örnek sayesinde çok evlilik yapan sultanların yaşadığı tartışmalar da tahmin edilmektedir. (Sehavi, 1992; Johnson, 2019).

Daha sonrasında Honda Moğol'un hicri 850 yılında bir hac yolculuğu bilinmektedir. Bu olay, yaşanan çatışmaları daha belirgin kılmaktadır. Hac merasimlerinde ilk olarak hac kafilesi

tahtirevanları süslenmiş bir şekilde şehirde dolaşmaya başladılar. Bu kabile dolaşırken gösterişli atlı birlikler onlara eşlik ederdi. Ayrıca yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını da taşıyan binekler vardı. Bunun yanında halka sunulan şekerlemeler ve dağıtılan paralar da olurdu. Bu merasim hem giderken hem de gelirken gerçekleşirdi (Sehavi, 1992; Johnson, 2019; Akkuş Yiğit, 2016). Bundan dolayı dönemin tarihçileri, bu yolculuklarda Sultan eşlerini taşıyan tahtirevanların özelliğinden ve güzelliğinden bahsetmişlerdir. Tahtirevanların fiziki özelliği de günümüz araba modelleri gibi dikkat çekici bir durum olmuştur (Behrens-Abouseif, The Mahmal, 1997). Fakat Honda Moğol'un hac merasiminin çok gösterişli olmaması bir anormal durum olduğunu göstermiştir. Çünkü Sultan'ın Surbay Çerkezi adında bir cariyesinin olduğu ve bu cariyeden dolayı Sultan'ı kıskandığını bilinmektedir. Akabinde eşler arasında çıkan çatışma sonucu Honda Moğol tarafından bu cariyenin zehirlendiği söylenmektedir. Bunun üzerine Sultan, Honda Moğol'u boşamıştır (Johnson, 2019). Dolayısıyla cariyelerin varlığı evliliği etkilemiş ve boşanmaya sebep olmuştur. Ayrıca önceden de aktarıldığı gibi kim ölür veya zehirlenirse otomatikman suçlu bir diğer rakibi tahmin edilirdi. Bu yüzden gerçek suçluyu bulmak zordu (Abdurrezzak, 1999). Bu durumlar hanedan arasında yaşanan sorunlardan olmuştur. Rakip gördüğü kişileri bertaraf ederek tek olmaya çalışıyorlardı.

Melikü'z-Zâhir Hoşkadem (1461-1467) ve İki Cariyesi: Şeker Bay ve Surbay el-Çerkesiyye/Çerakise

Melik Zahir Hoşkadem, tek eşle nikâhlı olan sultanlardandır. Bunun bir etkisi ise Sultan eşinin tasavvuf ehlinde olmasındandır. Çünkü Aşur'un el-

Mucteme'el-Mısrî adlı eserine göre Sultan'ın eşi tasavvufa yönelmiş ve hatta hırka giymiştir (Aşur,1992). Bazı tarihçilere göre kendini Ahmedi tarikatına adanmış, rabıtlara ve zaviyelere devam etmiştir. Muhtemelen bu durum Sultan'ı da etkilemiştir. Hatta döneminde bu ilim meclislerine katılan bazı kadınlar, kendilerine şeyh dahi demişlerdir (Aşur,1992).

Şeker Bay, önceki sultanlardan birinin azat edilmiş kölesiydi. Yaklaşık hicri 800 yılında doğan Çerkez Şeker Bay, önce Sultan El-Melik El-Nasir Faraj'ın cariyesi olmuştur. Faraj veya Ferec'den hiç çocuğu olmadığı bilinen bu cariyeye, onun ölümünden sonra azat edilmiştir. Ancak cariyeye, ümmü'l-veled statüsünden değil, sahipleri tarafından serbest bırakılmıştır. Bazen efendileri istedikleri cariyeyi koşulsuz da serbest bırakmışlardır. Şeker Bay sonrasında Emir Abrak El-Cekami ile evlenmiş ve bir kız çocuk doğurmuştur. Emir Abrak'ın ölümünden sonra ise Şeker Bay, o dönemde Hassaki Memlûkleri'nden olan Hoşkadem ile evlenmiştir. Sehâvî bu evlilikten üç çocukları olduğunu belirtmektedir. Ancak isimlerini zikretmemiştir (Sehavi, 1992; Frenkel, 2017).

Memlûk hanımları, dindarlığın bir simgesi olarak hac seferleri yaparlardı. Aynı zamanda hac ziyareti aristokrat hanımların imajının bir parçasıydı. Bu sayede hem dini hem de sosyal bir statü elde ederek halk tarafından benimsenirlerdi (Behrens-Abouseif, The Mahmal, 1997). Nitekim 868 yılında Şeker Bay'ın da gösterişli bir merasim ile hac yolculuğu yaptığı ve 869 yılında dönüş merasiminin de gösterişli olduğunu bilmekteyiz. Fakat Şeker Bay, bu hac dönüşünün ertesi yılı hayatını kaybetti.

Takriben 870 yılıydı (Sehavi, 1992; Johnson, 2019). Sehâvî, Ahmet el-Bedevi'nin mevlidinin her yıl Havendü'l-Kübra yani Şeker Bay tarafından kutlandığını belirtmektedir (Sehavi, 1992).

Sultan Hoşkadem, Şeker Bay'ın hayatı boyunca başka kimseyle evlenmedi. 870'te Şeker Bay'ın ölümünden sonra, oğlu Ferec/Faraj'ın annesi, cariyeye Surbay ile evlendi ve onu da Havendü'l-Kübra olarak belirledi (Sehavi, 1992). Tek ešli olan sultan için Surbay el-Çerkesiyye/Çerakise'nin yeri de ayrı olmuştur. Sultanın zevcesi Honda Şeker Bay vefat ettikten sonra ümmü'l-veled olan cariyesi Surbay ile o yıl içinde evlenmiştir. Sonra onu "Hond el-Kübra" yaparak en yüksek statüye getirmiştir. Cariyelikten Hond el-Kübra statüsüne gelerek Sultan'ın yanında itibarını arttırmıştır. Sultan, Surbay'ı Kâatü'l-Avâmid'e oturtmuştur (Akkuş Yiğit, 2016). Aynı zamanda bir de kızı vardır ve bu kızının öldüğü kayıtlara geçmiştir. Hatta ölümünden sonra annesi mezarlığı ziyarete gitmiş ve ziyaret sırasında sultan eşlerine uygulanan gizlilik prensibini uygulamışlardır (Behrens-Abouseif, The Mahmal, 1997). Akabinde Surbay, bir dönem hastalanmış ve ona özel olarak Nil'e yakın temiz bir yer ihdas etmiştir ve iyileştikten sonra onun adına eğlenceler düzenlemiştir (Akkuş Yiğit, 2014). Ancak bu cariyeye de sultandan önce ölmüş ve onun cenaze namazını kıldıktan sonra onun için yapılan türbesine gömülmüştür. Geride miras olarak 50.000 dinar bıraktığı ve bunun yanında birçok takı ve mücevherlerinin de olduğu bilinmektedir (Sehavi, 1992).

Hoşkadem, cariyelerin etkisi altında kalmıştır. Devlet yönetiminde ve siyasetinde etkin rol oynamışlardır (Ali Seyyid, 1988). Sultan, önce Şeker Bay

sonra Surbay ile yaşamında tek eşle yaşamıştır. Bu durum cariyelerinin baskın olması ve dine meyilli olmasıyla alakalıdır. Sultan'ın tek eşle yaşamını sürdürmesi ise Memlük tarihinde ender görülen aile hayatı olmuştur (Rapoport, 2007).

Melikü'l-Eşref Seyfeddin Kayıtbay (1468-1496) ve Cariyeleri

Çerkez sultanların on beşinci sultanıdır (İbn Tağrıberdi, 2013). Bilimsel ve dini konulara yoğunlaşarak araştırma yapan sultanın (Aşur,1992) mücadele ettiği devlet, Osmanlılar olmuştur. Bunun önemini kavrayan Sultan Kayıtbay, Akkoyunlular ile sulh yapmıştır. Daha sonra Cem Sultan'ı ülkesine kabul ederek Osmanlılar ile gerginliği daha da artırmıştır. Ancak savaşmak istemeyen sultan Osmanlılar ile 15 yıl devam edecek bir sulh yapmıştır (Yiğit, 2015).

Sultan Eşref Kayıtbay'ın haremine baktığımızda ise bir cariyesinin adının Asılbay olduğu ve aynı zamanda ümmü'l-veled olduğu bilinmektedir. Kendisinden sonra tahta çıkacak olan oğlu Muhammed bu cariyeden dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla bu cariyeye sayesinde devletin ömrünü ve soyunu uzatmıştır. (Frenkel, 2017; Akkuş Yiğit, 2016). Sultan'ın cariyesi de siyasete müdahale edenlerdendir. Akabinde hapse atılan memlük askerlerini serbest bırakmalarını isteyerek özgürlüklerine kavuşturmuştur (Ali Seyyid, 1988). Ayrıca yaptığı hac yolculuğundan dolayı haberdar olduğumuz bir diğer cariyesi de Fatma'dır. 897 yılında oldukça büyük bir tören düzenlenerek kutsal topraklara doğru yolculuğa çıkmıştır (Johnson, 2019).

Kayıtbay'dan sonra sırasıyla el-Melikü'n-Nâsır Muhammed b. Kayıtbay (1496-1498) -Annesi Asılbay adında bir cariyedir. Dolayısıyla bu cariyeye sayesinde

devletin ömrünü ve soyunu uzatmıştır.- (Akkuş Yiğit, 2016), el-Melikü'z-Zâhir Kansu (1498-1499), el-Melikü'l-Eşref Canbolat (1499-1501) ve el-Melikü'l-Âdil Seyfeddin Tomanbay (1501-1501) geçmiştir. Bu sultanlar, beş yıl içinde her yıla bir sultan düşecek kadar saltanatları az olmuştur. Ayrıca yaşanan çöküş sürecinin de habercisi olmuşlardır (Yiğit, 2015).

Melikü'l-Eşref Kansu Gavri (1501-1516)

Sultan Kayıtbay'dan sonra hemen hemen her yıl bir sultan değişerek 5 yıl devam ettikten sonra Kansu Gavri tahta geçmiştir. Bu sıralarda Sultan Kansu Gavri 60 yaşlarında idi (Miroğlu, 1992; Yiğit, 2015; Koprıman, 1992). Bu yaşta memlükler tarafından seçilmesinin nedeni olarak yaşının büyüklüğü ve isteklerini yaptırma düşüncesi olmuştur (Anonim, Tuhfetü'l Memlük Siyasetname, 2016).

Sultanın haremî hakkında ise Memlük tarihinde son hac yolculuğu yapan Ümmü Sidi Muhammed olarak tahmin edilen eşi vardır (Johnson, 2019). Ümmü Sidi hakkında hizmetkârlarına karşı cömert olmadığı aktarılmaktadır. Hatta hac merasimleri sırasında geleneksel ikram olan şekerleme ve akçeleri dahi vermemiş ve halk bu durumdan şikâyetçi olmuştur. Fakat bu durum dönemin vermiş olduğu ekonomik ve siyasi sebeplerden de kaynaklanabilmektedir (Behrens-Abouseif, The Mahmal, 1997; Johnson, 2019).

Burcî Memlükler'in Yıkılışı ve Yıkılış Evresinde Cariyelerin Etkisi

Melikü'l-Eşref Tumanbay (1516-1517), Kansu Gavri'nin yeğeni ve Burcî Memlükler'in de son sultanı olmuştur. Savaşta mağlup çıkan Memlükler'i teskin etmek oldukça zordu. Belki de bu yüzden amcasının verdiği vergi kurallarını kaldırarak halk tarafından sempati kazanmaya çalışmıştır. Ancak Osmanlılar

ile mücadele bitmemiştir ve bu yüzden de teskin etmek kolay değildi (Koprman, 1992; Miroğlu, 1992; Yiğit, 2015; Afyoncu, 2016; Emecen, 2017).

1517 yılında gerçekleşen Ridāniye Savaşı yine Memlükler'in mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır (Koprman, 1992; Miroğlu, 1992; Yiğit, 2015; Afyoncu, 2016; Emecen, 2017). Savaş esnasında kendini zor kurtaran Tumanbay, savaştan kaçmıştır. Fakat kısa süre sonra yakalanmıştır (Miroğlu, 1992; Afyoncu, 2016; Emecen, 2017). Kaynaklara göre Yavuz Sultan Selim, onu öldürmek istememiştir. Fakat halkın ona olan sevgisini görünce tekrar bir ayaklanma ve başkaldırının olacağı düşünceyle asmıştır. Böylece Memlükler'in son sultanı Tumanbay (1516-1517) ile 267 yıllık hüküm süren Memlükler, resmi olarak yıkılmıştır (1517). (Koprman, 1992; Miroğlu, 1992; Yiğit, 2015; Afyoncu, 2016; Emecen, 2017, Marsot, 2007; Williams, 2008).

Memlük köleleri, genellikle askerlik ruhunu kaybetmemeleri için köleler ile evlenmişlerdir. Ancak Burciler döneminde bu duruma hassasiyet gösterilmemiş ve aynı aşamalardan gelen Türk veya Çerkez kızlarıyla yani esir köleler ile evlenmemişlerdir. Böylece etnik kökenlerini korumamışlardır. Bu durum devam etmeyince bozulmalara neden olmuştur. Aile içi alt ve üst, ırk ve köken sorunu yaratmıştır. Dolayısıyla Burcî Memlükler Döneminde Bahri Memlükler'e nazaran aile içi çatışmalar ve anlaşmazlıklar daha çok görölmüştür (El-Makrîzî, 1997; Aşur,1992; Ali Seyyid, 1988; Yiğit, 2015).

Diğer yandan erkes Memlükleri ile başlayan bir yönetimi ve değişmeyi işlerinden uzaklaşma olarak gören Türk köleler, bu durumu hazmedememiştir. Bu

da zaman zaman Memlükler arasında i isyanlara sebebiyet vermiştir (Turan, 1947).

Devlet yönetiminde bu gibi sorunlar yaşarken harem içinde de bazı sorunlar mevcuttu. Bunlar da durumu etkileyen aile içi çatışmalara neden olmaktaydı. Çünkü saraya girenler diğer cariyelere göre daha şanslı yaşamaktaydı. Saraya giren cariye sultan eşi olmasa da sarayda yaşamanın vermiş olduğu rahatlıktan dolayı diğerlerine nazaran konuları daha iyiydi. Ancak bu durum bazen tam tersine de sirayet edebilirdi. Nitekim yaptıkları hata canlarına mal olabilirdi. Dolayısıyla sultan eşi olmayıp sarayda günlük işler ile meşgul olan cariyeler hakkında bazı suçlar mevcuttur. Örneğin bir cariye yaşanan rahatlığı ve zenginliği görüp hanımını kıskanmış ve onu öldürmüştür. Zenci cariyenin cezası çarmıha gerilmedir. Bir başka örnek; Sultan Berkuk'un eşi Hond şirin öldüğünde ona büyü yapıldığı söylenerek bir cariye suçlanmıştır. Bunun cezası ise kırbaç olmuş ve bu sorgu sırasında Hristiyan bir adamı suçlamıştır. Bunun üzerine cariye ve Hristiyan adam müebbet hapis alarak orada ölmüşlerdir. Bir diğer örnek ise 1434'de Sultan Baybars zamanında bir cariyeye, hanımının altı yaşındaki oğlunu suya atıp boğması üzerine ceza olarak kısas uygulanmıştır (Ahmed, 1992; Akkuş Yiğit, 2016).

Cariyelerin diğer bir girişimleri ise casusluk veya muhbirlik vasıflarıydı. Bu durum devletin yararına olabileceği gibi zararına da olabilirdi. On dördüncü yüzyılın ilk yarısında şam valisi olan Tenkiz, Moğol topraklarında kendisi için güzel köle kızlarından oluşan bir grup topladı. şam'a geldikten sonra, bazı köle kızlarını ud almayı öğreten ünlü bir

müzisyen olan İbrahim Sarim'in bakımına halkının müzik grubuna dâhil edildi. Bu gruplar, on ila on beş köle kızdan oluşurdu. Tenkiz, her birini özel maiyetine aldı ve haberleşmede kullandı. Böylelikle casusluk/muhbirlik alanında bu cariyelerden yararlandı (Rapoport, 2007).

Bazı sultanların zevk ve sefaya dalarak cariyelere kapılmaları ve hatta yaşanan ekonomik krizlere rağmen onlara

SONUÇ

Burcî Memlûkleri döneminde Bahrî Memlûkleri'ndeki gibi bir cariye - Şecerüddür- sultan olmamıştır. Sultan olan yani yöneten hükümünde bir cariye mevcut değildir. Bu yüzden de cariyeler daha çok harem ile ilgilenmiş ve sultan üzerinde etki kurmaya çalışmışlardır. Dolayısıyla sultan eşi yani ümmü'l-veled cariye, casus, hizmetçi ve hıdane konumlarına gelerek etkili olmak istemişlerdir. Bu durumun neticesinde kimi zaman ailelerini refaha kavuşturmuşlar kimi zamanda ağır olan vergileri düşürmüşlerdir. Aynı zamanda cariyelerin dönem içinde hizmetçi, casus ve hıdane statüsünün olması onların sadece alternatif eş olmadıkları da göstermektedir.

Bu dönemde her ne kadar çok eşlilik varlığını korusa da yaşayan kadınlar ve cariyeler çok eşlilik olgusunu benimsemedikleri görülmektedir. Zira aile içi çatışmalar, alt-üst ilişkisi ve hatta birbirlerini kıskandıkları için öldürülme sebepleri dahi mevcuttur. Bu durum harem arasında kargaşaya neden olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla cariye alırken veya alma ihtimaline karşı

yerleştirdi. Bu cariyeler daha sonra hane hazineden yüksek maaş vermeleri de bir sorun teşkil etmiştir. Yaşanan salgınlar, depremler ve kıtlıklar da baş gösterince yıkılış kaçınılmaz olmuştur. Dolayısıyla yıkılış evresinde cariyelerin etkisinin sonucu sosyal ve siyasi sorunları ve ekonomik sıkıntıyı ön planda tutmuştur. (El-Makrîzî, 1997; Aşur,1992; Ali Seyyid, 1988; Yiğit, 2015; Lewis, 1997).

kadınların, çevrelerinin, cariyelerin ve kendi eşlerinin bu durumu nahoş karşıladıkları görülmüştür. Bu yaşanan kargaşadan devlet yönetimi etkilenmiş, ikilikler, sorunlar baş göstermiş ve çöküş evresi için sorun oluşturmuştur. Akabinde aile hayatı bozulduğu için ahlak problemleri de görülmüş, ailede kıskançlığa ve huzursuzluğa neden olmuştur. Ailede güven duygusunu sarstığı için ölüm ve hastalık ile karşılaştıklarında birbirlerini suçladıkları görülmüştür.

Diğer yandan sultanlar, cariyeleri genellikle yaşanan çocuk ölümlerine karşın devletin bekasını korumak için cariye aldıkları da görülmektedir. Ancak bu durum bir yandan devletin ömrünü uzatırken diğer yandan sorunları beraberinde getirmiştir. Nitekim ekte verilen tabloda da görüldüğü gibi sultanların, cariyelerden çocukları olduğu ve bu bazı çocukların sultan olmasıyla devleti idame ettikleri belirtilmiştir. Dahası bazı sultanlar, diplomasi amacı güden evlilikler yapmışlardır. Bu zorunlu evlilikler de sultanları cariye ile evlenmeye meyil ettikleri görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Abduh Kasım, A. (1998).** Asru Selâtinî'l-Memâlik et-Tarîhu's-Siyâsî ve'l-İctimâî, el-Haram.
- Afyoncu, E. (2014).** Sorularla Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Ağır, A. M. (2015).** Memlûklerde Ticaret, İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Ahmed A. (1999).** el-Mer'e fi Mısır el-Memlukiyye.
- Ahmed, L. (1992).** Women and Gender in Islam: Historical Roots of A Modern Debate, London: Yale University Press.
- Aktan, H. (2001).** "İstilad", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 23: 361-362, İstanbul: TDV Yayınları.
- Akkuş Yiğit, F. (2014).** "Memlûk Devletinde Hareme Dair Bazı Tespitler", 17. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 100-108.
- Akkuş Yiğit, F. (2015).** "Memlûk Tarihinde Kadın Şarkıcı ve Müzisyenler" ,Tarih İncelemeleri Dergisi, 30(1), 45-2.
- Akkuş Yiğit, F. (2015).** "Memlûkler'de Evlilik Hazırlıkları", Türkiyat Mecmuası, 25(1), 331-351.
- Akkuş Yiğit, F. (2016).** "Memlûk Sarayında Tek Eşlilik ve Çok Eşlilik Üzerine Bir İnceleme", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 556-561
- Amitai, R. (2016).** "The Early Mamlûks And The End Of The Crusader Presence İn Syria (1250–1291) ", The Crusader World, Ed. Adrian J. Boas, Routledge, New York.
- Anonim, (2016).** Tuhfetü'l Memlûk Siyasetname, Yay. Haz. Yakup Kara, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Aşur, F. (1992).** el-Mucteme'el-Mısırî fî 'Asr Selatin el-Memalik, Kahire.
- Ayan, E. (2017).** Ortaçağ Türk Devletlerinde Hanedan Evlilikleri, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Aydın, M. A. (2002).** Muhammed Hamidullah, "Köle", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 26: , s. 237-246, İstanbul: TDV Yayınları.
- Bakır, A. (2004).** Ortaçağ Tarih ve Medeniyetine Dair Çeviriler I, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Bakır, A. (2008).** Ortaçağ Tarih ve Medeniyetine Dair Çeviriler II, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Bosworth, C. E. (2008).** "Mamluks (1250–1517)", Encyclopedia of Islamic Civilisation and Religion, (Ed.), Ian Richard Netton, New York: Routledge.
- Clot, A. (2005).** Köleliğin İmparatorluğu Memlûkler'in Mısır'ı (1250-1517), (Çev. Turhan Ilgaz), İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Doris, B. A. (1997).** The Mahmal Legend and the Pilgrimage of the Ladies of the Mamluk Court, Mamluk Studies Review, 1.
- Doris, B. A. (2014).** Practising Diplomacy in the Mamluk Sultanate: Gifts and Material Culture in The Medieval Islamic World, New York: I.B. Tauris.
- Eco, U. (2014).** Ortaçağ, (Çev. Leyla Tonguç Basmacı), 2. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- El-Bahnasi, S., El-Din, M. H., El-Rab, G. G., & Torky, T. (2010).** "The Seat of the Sultanate (The Citadel and Its Surroundings)", Mamluk Art: The Splendour and Magic of the Sultans, Egypt: Museum With No Frontiers, MWNF (Museum Ohne Grenzen)
- El-Makrîzî, (1936).** Kitâbu's-Sülûk li Ma'rifet Düveli'l-Mülûk, Nşr. M.M. Ziyade, Kahire, Cilt 1/2.
- El-Makrîzî, (1997).** Kitâbu's-Sülûk li Ma'rifet Düveli'l-Mülûk, Tahkik M. Abdulkadir Ata, Lübnan, (1).
- El-Makrîzî, (1997).** Kitâbu's-Sülûk li Ma'rifet Düveli'l-Mülûk, Tahkik M. Abdulkadir Ata, Lübnan, Cilt 1.
- El-Makrîzî, El-Mevâ'iz Ve'l-İ'tibâr Bi-(Fî) Zikri'l-Hıttâ Ve'l-Âşar, Sadır Yayınevi: Beyrut, 2 Cilt.
- Emecen, F. (2017).** Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600), 3. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ez-Zahiri, H. Ş. (1892).** Keşfü'l-Memâlik ve Beyânü't-Ṭuruḳ ve'l-Mesâlik, Paris: Cumhuriyet Matbaası.
- Frenkel, Y., & Ben-Bassat, Y. (Ed).** "Slave Girls And Learned Teachers: Women in Mamluk Sources", in: Developing Perspectives in Mamluk History, Islamic History And Civilization Studies and Texts, (Leiden: Brill, 1995), 143, 158-177.
- Garcin, J. C. (1998).** "The Regime of The Circassian Mamluks", The Cambridge History of Egypt, New York: Cambridge Universty Press, 1.
- Ghersetti, A. (2018).** "The Representation of Slave Girls in a Physiognomic Text of the Fourteenth Century", Mamlûk Studies Review, 21, 40-44.
- Gökhan, İ. (2007).** "Baybars Döneminde Mısır'da Beşerî Olayların ve Doğal Felaketlerin Toplum ve İktisadî Hayat Üzerinde Etkileri (1422–1438)", Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi, Elazığ, 1/5.
- Havemann, A. (2010)** "The Chronicle of Ibn Iyās as a Source for Social and Cultural History from Below", Towards a Cultural History of the Mamluk Era, Ed. Mahmoud Haddad vb., Beyrut:Ergon Verlag Wurzburg In Kommission.
- Heather N. Keaney, (2009).** "Mamluk", Enclopedia of Islam, Ed. Juan E. Campo, C. 1, America: Facts on File.
- Hodgson, M. G. S. (1995).** İslam'ın Serüveni Bir Dünya Medeniyetinde Bilinç ve Tarih, (Çev. Metin Karabaşoğlu), İstanbul: İz Yayıncılık.

- İbn Battuta. (2000).** İbn Battuta Seyahatnamesi, (Sait Aykut, Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İbn iyas, A. (1983).** Beda'i' ez-Zuhur fi Veka'i' ed-Duhur, Tahkik, Muhammed Mustafa, Kahire.
- İbn Tağrıberdî. (2013).** En-Nücumu'z-Zahire, (Ahsen Batur, Çev.). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Johnson, K. (2019).** "Soylu Hacılar: Memlûk Anlatılarında Havend el-Kübra'nın Hac Yolculuğu", (Çev. Hilal Cemile Tümer), Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi, 3/2.
- Keleş, B. (2018).** Bahri Memlûklerde Bölgesel ve Uluslararası İlişkiler (1250-1382), Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Kızıltoprak, S. (2004).** "Mevali", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV, 25-29.
- Koprman, K.Y. (1992).** "Memlûkler", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C. 6, İstanbul: Çağ Yayınları.
- Lapidus, İ.L. (2005).** İslam Toplumlari Tarihi, (Çev. Yasin Aktay), 3. Baskı, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lewis, L. (1997).** "Eyyûbiler ve Memlûk Saltanatı", İslam Tarihi Kültür Ve Medeniyeti, Ed. P.M. Holt vb., (Çev. Hamdi Aktaş), 2. Baskı, C. 1, İstanbul: Kitabevi.
- Lindsay, E. (2005).** James, Daily Life in the Medieval Islamic World, London: Greenwood Press.
- Makdisi, M.E.H. (2019).** Mısır'daki İslam Devletleri ve Türk Memlûklerin Faziletleri, (Çev. Ramazan Şeşen), İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Matrakçı Nasuh, (2019).** Târih-İ Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561), Haz. Göker İnan, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınlar.
- Miroğlu, İ. (1992).** "Yavuz Sultan Selim Devri", Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, İstanbul: Çağ Yayınları, 10.
- Muhammed, A.S. (1988).** el-Cevari fi Mücteme el-Kahire el-Memlukiyye, , Kahire.
- Rapoport, Y. (2007).** "Women and Gender in Mamluk Society: An Overview", Mamluk Studies Review, 11, 1-47.
- Sa'id 'Abd el-Fettah A. (1992).** el-Mucteme'el-Mısri fi 'Asr Selatin el-Memalik, Kahire.
- Sehavi, (1992).** ed-Dav'ü'l-lâmi' li-Ehli'l-Karni't-Tâsi, C. 12, Beyrut.
- Tekindağ, Ş. (1961).** Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 150- 151.
- Tekindağ, Ş. (1967).** "Anadolu'da Türk Tarihi ve Kültürü", Karadeniz Teknik Üniversitesinde 16.5.1966-31.5.1966 Arası Verilen Konferanslar, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesinde Ofset Baskı Makinası.
- Turan, O. (1947).** "Şemsettin Altunaba Vakfiyesi ve Hayatı" , Belleten, 11/42, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Williams, C. (2008).** Islamic Monuments in Cairo: The Practical Guide, America: American Universty in Cairo Press.
- Winslow Williams, C. (2013).** State Formation and the Structure of Politics in Mamluk Syro-Egypt, 648-741 AH/1250-1340 CE. vol. 2., Germany: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Yiğit, İ. (2002).**"Memlûkler Dönemi (1250-1517) İlmî Hareketine Genel Bir Bakış", Türkler Ansiklopesi, (Ed.), H. Celal Güzel vb., Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Yiğit, İ. (2015).** Memlûkler (1250-1517), İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Yosef, K. (2012).** "Mamluks and Their Relatives in the Period of the Mamluk Sultanate (1250-1517)", Mamluk Studies Review, 16.

EK 1. Burcî Memlûk Devleti Boyunca İsim Olarak Ele Aldığımız Cariyeler

Burcî Memlûklüleri	Cariye Adı	Evlendiği Sultan	Çocuğu	Meslek
1.	Sul		Çocuk var.	Şarkıcı (mugannî)
2.	Rum Asıllı Cariye	el-Melikü'z-Zâhir Berkuk	Çocuk var.	
3.	Hond Şirin		Faraj/Ferec	
4.	Qunnuq Bey		Çocuk var.	
5.	Çerkes Asıllı Melikbay	el-Melikü'l-Eşref Seyfeddin	Ahmet	
6.	Hond Kübra Çolban/Colban	Baybars	Yusuf (Sultan)	
7.	Cevher El-Handar		(?ikisinden Muhammed ve Fatma adında 2 çocuğu olmuştur)	
8.	Hond Colban			
9.	Surbay Çerkesiyye	el-Melikü'z-Zâhir Seyfeddin Çakmak		
10.	Rum Asıllı Cariye		El-Malik El-Mansur Osman	
11.	Çerkez Asıllı Cariye		Kız çocuk	
12.	Dolaybay			
13.	Şeker Bay	el-Melikü'z-Zâhir Hoşkadem	3 çocuk	Mürid
14.	Surbay Çerkesiyye		Faraj	
15.	Asılbay	el-Melikü'l-Eşref Seyfeddin Kayıtbay (evlenmemiştir)	Muhammed en-Nasır (Sultan)	
16.	Fatma			

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE KADIN CİNAYETLERİNİN MEDYADA
YANSIMASI

THE REFLECTION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN AND FEMICIDE ON THE MEDIA

Esra YILMAZ*, Besey ÖREN**

*Doktora Öğrencisi Sağlık
Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik
Bölümü, İstanbul/Türkiye
ORCID: 0000-0002-7830-0631

**Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri
Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Ebelik Bölümü,
İstanbul/Türkiye
ORCID: 0000-0003-4182-7226

Yazışma Adresi:

Esra Yılmaz
E posta: esrayilmaz939@gmail.com

Gönderim Tarihi : 29 Ekim 2020**Kabul Tarihi :** 10 Haziran 2021**ÖZ**

Ataerkil toplumlarda sık görülen ve cinsiyet eşitsizliğine dayanan kadına yönelik şiddetin önlenemediği ya da tekrarlayan şiddet vakalarının engellenemediği durumlarda kadın cinayetleri ortaya çıkabilmektedir. Güncel literatür ve raporlar incelendiğinde kadın cinayetlerinin gün geçtikçe arttığı ve medyada yer bulduğu görülmektedir. Sosyal medya güçlü bir haber kaynağıdır. George Gerbner'in yetiştirme teorisine göre sosyal medyanın etkisi küçük ve dolaylıdır ancak zamanla birikir ve anlamlı hale gelir. Medya kadın cinayetlerini geniş kitlelere kısa zamanda ulaştırabilmektedir. Kadın cinayetlerinin haber yapımında ve sunumunda kullanılan dil, başlık ve görsel kullanımı, insanların duyarsızlaşmasına neden olabilmektedir. Bu duyarsızlaşma sonucu zamanla şiddet içerikli görüntü ve video izleme bireyde haz alma seviyesine dönüşebilmektedir. Dolayısıyla kadın cinayet olgularının artışında sosyal medyanın kullandığı özensiz dil ve magazinsel haber yapımı payının olduğunu düşündürmektedir. Çalışmanın amacı, kadın cinayetlerinin medyada yansımalarını yetiştirme kuramı çerçevesinde literatür taraması yöntemi ile incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Şiddet, Cinayet, Medya

ABSTRACT

Murders of women are occurring in patriarchal societies where violence against women based on gender inequality cannot be prevented or repetitive violence cannot be prevented. When the current literature and reports are examined, it is seen that femicide increases day by day and finds its place in the media. Social media is a powerful news source. According to George Gerbner's upbringing theory, the impact of social media is small and indirect, but it accumulates and becomes meaningful over time. The media can reach large masses of femicides in a short time. The use of language, headlines and visuals used in news making and presentation of femicides can cause desensitization of people. As a result of this desensitization, it has been acquired over time to include content with content content with violent images and video content. This suggests the share of sloppy language used by social media and magazine news production in the increase of female gin cases. The purpose of the study is to examine the reflection of femicides in the media by the literature review method within the framework of the upbringing theory.

Keywords: Female, Violence, Murder, Media

Atf için (How to cite): Yılmaz E, Ören B. Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Medyada Yansımaları. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2021; 3(1): 46-53.

GİRİŞ

Şiddet daha çok bedensel, ekonomik ya da idari açıdan güçlü olanın diğerlerine uyguladığı duygusal, fiziksel, ekonomik ve ruhsal bir eylemdir (Akkaş ve Uyanık, 2016). Kadına yönelik şiddet son yıllarda giderek artan önemli bir toplumsal sorundur ve azımsanmayacak oranda cinayet ile sonuçlanabilmektedir. Cinayet olayından önce kadınlar çoğu kez çeşitli şekillerde şiddete maruz kalmaktadır. Zaman içinde sıklığı ve derecesi artan fiziksel şiddet cinayet için zemin oluşturabilmektedir (Messing ve ark., 2021; Harden ve ark., 2019). Şiddet sorununun temelinde, ruhsal sorunlar, öfke kontrolünde yetersizlik, güç gösterisi fikir ayrılıkları gibi pek çok neden yer almaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016).

Şiddetin nedenini açıklayan teorilerden biri olan ekolojik teoride ortak merkezli dört daire bulunmaktadır. En içteki daireyi, bireyin biyolojik yapısı, çocukluk çağında aile içi şiddete tanık olma, ihmal ve istismara maruz kalma gibi bireysel geçmişi oluşturur. İkinci daireyi ailede erkek cinsiyet hakimiyeti, aile ekonomisinin erkek kontrolünde olması ve sözlü çatışma oluşturmaktadır. Üçüncü daire daha çok sosyo-demografik özelliklerle ilgili olup düşük sosyo-ekonomik düzey, işsizlik, yaşanan ortam, toplumsal ilişkilerin devam ettiği yerler ve dahil olunan arkadaş gruplarından oluşmaktadır. En dışta olan dördüncü dairede ise, sosyal ve finansal çevre, saldırganlık ile birlikte kültürel normlar yer almaktadır (Heise, 1998). Aynı zamanda şiddetin saldırganlık içgüdüğü ile de ilişkili olduğu bilinmektedir (Doğan, 2012).

Şiddet ve kadın cinayetleri kadar, bu durumların basında ve sosyal medyada yer alma şekli de toplumsal açıdan

önemlidir. Şiddetin medyada yer alması 1950'li yıllardan sonra başlamış ve insanlar üzerinde en fazla televizyonun etkisinin olduğu belirtilmiştir. George Gerbner tarafından geliştirilen yetiştirme kuramı süreç, mesaj ve yetiştirme çözümlerinden oluşan, toplumsal gerçeklik ile evrenin anlaşılması ve televizyon içeriğini sorgulayan bir teoridir. Kurama göre televizyonun etkisi küçük ve dolaylıdır, ancak zamanla birikir, artar ve anlamlı hale gelir. Günümüzde sosyal medya da yaygın kullanım alanına sahiptir. Yetiştirme kuramına ait önermelerin diğer medya bileşenleri için de geçerli olduğu kabul edilmektedir (Özer, 2017).

Yapılan literatür incelemesinde medyanın kadına yönelik şiddeti ve kadın cinayetlerini işleyişi ve konumlandırması konusunda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bu derlemenin amacı, kadın cinayetlerinin kadına yönelik şiddetle ilişkisini ve medyada yansımalarını yetiştirme kuramı çerçevesinde incelemek ve bu konuya dikkat çekmektir.

Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, “kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış” şeklinde tanımlanmaktadır (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

Şiddet çoğu kez öğrenilmiş korku duygusu ile kadının tutum ve davranışlarını kontrol altında tutma amacına yönelik uygulanmaktadır. Ayrıca cezalandırmak, baskı kurmak ve güç gösterisinde bulunmak amacıyla da bu eylem gerçekleştirilebilmektedir. Kadında derin izler oluşturan tecavüz, cinsel istismar, partner / eş şiddeti, kadın ticareti,

genital mutilasyon, cinsel taciz, zorla evlilik, cinsiyet temelli eylemler ile kadın cinayetleri, namus cinayetleri ve kız çocuk cinayetleri gibi suçlar kadına yönelik şiddet başlığı altında yer almaktadır (True, 2010).

Kadına Yönelik Şiddet Türleri, Görülme Sıklığı ve Nedenleri

Cinsiyet ayrımcılığına bağlı olarak kadınlar fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddete maruz kalabilmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü [KSGM], 2013). Kadınlara kadın oldukları için en çok uygulanan şiddet türleri, fiziksel ve cinsel şiddettir. Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasında kadınların %36’sının fiziksel, %12’sinin cinsel ve %38’inin her iki şiddet biçiminden en az birine maruz kaldığı, çoğunlukla cinsel şiddetle fiziksel şiddetin bir arada yaşandığı bildirilmektedir (KSGM, 2015). Yanık, Hanbaba, Soygür, Ayaltı ve Doğan (2014) kadına yönelik şiddet davranışlarını değerlendirmek için 900 katılımcı ile yaptıkları araştırmada; katılımcılardan %43’ünün en az bir şiddet çeşidine maruz kaldığını, %18,4’ünün fiziksel, %13’ünün duygusal, %2,9’unun cinsel, %30,2’sinin sözlü ve %8,9’unun finansal şiddete maruz kaldığını bildirmişlerdir.

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada yaygın olmakla birlikte gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha sık görülmektedir. Dünyada en yaygın Güneydoğu Asya’da yaşanmakta ve her 3 kadından 1’i fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır (World Health Organization [WHO], 2013). Ayrıca dünyada 15 yaş ve üstü kadınlarda şiddete maruz kalma oranları incelendiğinde; Afrika’da %45,6, Güney Doğu Asya’da %40,2 ve Avrupa’da %27,2 olduğu görülmektedir (Oktay, 2015). Ülkemizde

ise şiddet türlerine göre şiddete maruz kalma oranları bölgelere göre incelendiğinde; fiziksel şiddetin en çok İç Anadolu Bölgesinde (%43), cinsel şiddetin en çok Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde (%16) ve duygusal şiddetin ve istismarın en çok Batı Anadolu (%54) Bölgesinde yaşandığı görülmektedir (Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu, 2014).

Kadın ve erkeğin genç yaşta olması, düşük eğitim düzeyi, yetersiz ekonomik gelir, kadının eşinden ayrı ve erkeğin işsiz olması, erkekte anti sosyal kişilik bozukluğu ve kadında depresyon varlığı, her iki cinsiyetin de yasa dışı ilaç ve aşırı alkol tüketmesi, erkek otonomisinin yüksek, kadın otonomisinin düşük olması gibi durumlar kadına yönelik şiddeti kolaylaştıran risk faktörleridir (WHO, 2012). Ayrıca, aile içinde şiddetli geçimsizlik varlığı ve erkeğin çok eşli olma durumu da şiddet olaylarını artıran nedenlerdendir (Erden ve Akdur, 2018).

Şiddetin türünü ayırmaksızın her tür şiddetin kadınlar üzerinde olumsuz pek çok etkisi görülmektedir. Şiddete bağlı fiziksel yaralanmalar, mental ve davranışsal sorunlar, cinsel sorunlar ve kronik hastalıklar oluşabilmekte veya var olan hastalıkların şiddeti artabilmektedir. Kadına yönelik şiddet önlenmediğinde boyutu giderek artmakta, duygusal şiddetten, yaralamaya kadar ilerleyebilmekte, hatta cinayete sonlanabilmektedir (Van Wormer, Van Wormer ve Roberts, 2009). Bu nedenle kadına yönelik şiddet tespit edilir edilmez önlemler alınmalı ve tekrarlanması engellenmelidir.

Kadın Cinayetleri

Kadın cinayeti, kadının sadece cinsiyeti yani toplumun kadın için belirlediği roller nedeniyle öldürülmesidir

(Dağcı ve Ören, 2019). Kadın cinayetleri en çok kadının eşi, partneri ya da eski eşi tarafından gerçekleştirilmektedir. Cinayet işleyen erkekler cinayet nedeni olarak en çok kadının boşanma ve ayrılma (%28) isteğini ileri sürmektedir (Güneş ve Yıldırım, 2019). Pek çok kadın cinayetten önce aşağılanmaya, duygusal şiddete, sindirilmeye, cinsel şiddete, fiziksel şiddete ya da erişilebilir temel kaynaklardan mahrum edilmeye maruz kalmaktadır (WHO, 2012). Erden ve Akdur (2018)'un araştırmasında cinayeti işleyen kişinin en çok kadının partneri (%65), cinayet nedeninin tartışma (%37,3) ve cinayette kullanılan araç olarak ilk sırada ateşli silah (%51,9) olduğunu belirlemiştir. Toprak ve Ersoy (2017) çalışmasında kadın cinayetlerinin en çok kadının mevcut ya da eski eşi tarafından işlendiğini, öldürme gerekçesi olarak kıskançlık, sadakatsizlik, namus ve ayrılığın ileri sürüldüğünü, failerin 21-40 ve maktullerin 21-50 yaşları arasında olduğunu bildirmişlerdir. Kadın cinayetlerinde fail ve maktullerin genellikle düşük eğitim seviyesi, yetersiz sosyo-ekonomik düzey, işsiz ya da vasıfsız işte çalışan bireyler olduğu görülmektedir (Echeburúa, Fernández-Montalvo, de Corral, P. ve López-Goñi, 2009).

Kadınların yaşam kalitesi ile ülkelerin gelişmişlik düzeyi arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Kadın, Barış ve Güvenlik Endeksi (2019)'ne göre kadınların yaşam kalitesinin en yüksek olduğu ülke Norveç olarak belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC, 2019) Küresel Cinayet Raporu kadın cinayetlerinin en çok Asya ve Afrika ülkelerinde, en az ise Avrupa ülkelerinde yaşandığını rapor etmiştir.

Güncel literatür ve raporlar incelendiğinde kadın cinayetlerinin gün

geçtikçe arttığı ve medyada yer bulduğu görülmektedir. Medyanın bu konuyu gündeme getirmesi, sorunun tespiti, görünür hale gelmesi açısından ve geniş kitlelere ulaştırması bakımından önemlidir, Ancak sunum, başlık ve görsel ile ifadenin magazinsel ve sansasyonel haber olarak sunulmasının şiddet ve cinayet olgularının artışında payının olduğunu düşündürmektedir. Bir araştırmada televizyon haberlerinde kadına yönelik partner şiddeti haberlerinin yayınlanmasının bu nedenden dolayı ölüm olasılığını %32-42 oranında arttırdığı bildirilmiştir (Vives-Cases ve ark., 2009).

Kadın Cinayetinin Medyada Yansıması

Medya, cep telefonu ve internetin yaygınlaşması ile birlikte günümüzde en çok kullanılan iletişim ve haberleşme aracı haline dönmüştür. Bu gelişmenin sonucu olarak geleneksel medya adı altındaki televizyon ve gazeteler, zamanla yerini yeni medyaya bırakmıştır. Yeni medya bireylerle doğrudan etkileşime geçmekte ve herkese farklı mesajlar göndererek kitlesizleşmeye neden olmaktadır. Ayrıca zaman sınırı ortadan kalkarak, bireyler ihtiyaç duyduklarında birbirlerine ileti göndermekte ve alıcı bu iletiyi istediği zaman cevaplayabilmektedir. Bu medya türü lisans zorunluluğu ve uzmanlaşma gerektirmediği için çok daha geniş kitlelere hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir (Yurdigül ve Zinderen, 2012).

Teknolojideki gelişmelerle birlikte günlük hayatta herkesin her an rahatlıkla ulaşabileceği sosyal medyada da şiddet yer almaktadır. Erişimin kolay, geniş sınırlar içinde ve hızlı olması şiddet algısını değiştirmektedir. Kadına yönelik şiddet oldukça yıpratıcı, travmatik ve yıkımla sonuçlanabilmekte iken, sanal ortam aracılığıyla sosyal medyaya taşınarak

donuk ve soğuk bir gösteriye dönüşmektedir (Baudrillard, 2014). Dolayısıyla şiddet olgusunun anlamı değişmekte, ifadenin içi boşalmakta ve gerçekte olan ilişkisi azalmaktadır. Şiddet görüntülerinin sosyal medyada hızla tüketilmesi ile şiddete karşı verilen toplumsal tepkiler ve empati yetisi kaybolmakta, şiddete karşı duyarsızlaşmaktadır (Yumruksuz, 2017). Hatta zamanla şiddet içerikli görüntü ve video izleme birey için haz almaya dahi neden olabilmektedir (Krahé ve ark., 2011). Yumruksuz'un (2017) şiddeti sosyal medyada paylaşmanın birey üzerindeki etkisini belirlemek için yaptığı araştırmada; katılımcıların %60,4'ü şiddet içerikli paylaşımlar yaptığında psikolojik açıdan rahatladığını ifade ettiği bulunmuştur. Katılımcıların tamamı sanal ortamda izlenen şiddet içerikli görsellerden gerçek yaşama göre daha az etkilendiklerini belirtmiştir.

Basında haber olarak kadına uygulanan şiddet türleri arasında en çok kadın cinayetleri yer almaktadır. Kadına uygulanan diğer şiddet türleri alışlageldik olduğu ve toplumsal olarak önemsenmediği için daha az gündeme getirilmektedir (Binark ve Gencel, 2007). Köse (2010) çalışmasında, haberde yer alan kadınların daha çok cinayet, tecavüz, ihmal, istismar gibi durumların mağduru ve maktulü konumunda olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde Akmeşe ve Deniz (2015) kadınların haberlerde konumlandırılış şeklinin en fazla (%45) mağdur ve maktul olduğunu belirlemiştir.

Basın ülkelerin yasama, yürütme ve yargıdan sonraki dördüncü büyük gücüdür. Ülkeleri hem ulusal hem de uluslararası platformda temsil eden bu güç, haber yapımında objektif ve tarafsız bir şekilde toplumsal olayları yansıtmalıdır. Ancak

günümüz medyasının haberlerde kadınları konumlandırma şekli, haber yapımında ya da sunumunda başlık seçimi (Güneş ve Yıldırım, 2019), eril ve özensiz bir dil kullanımı (Can ve Koz, 2018), eşitsizliğin yeniden gündeme getirilmesi, olayın etkisinin hafifletilmesi ve haberin güncel merkezden uzaklaştırılması gibi pek çok durum kadınların medyadaki temsil sorununu oluşturmaktadır (Arslan, 2017). Kadın cinayetleri ile ilgili gazete haberlerinin incelendiği bir araştırmada, habercilerin yaptıkları haberlerde, kadın cinayetlerinin aile içi şiddet başlığı altında verildiği (%25), kurbanın suçlandığı, failin tamamen sorumlu tutulmadığı ya da suça neden göstererek ifadeyi yumuşatma eğiliminin olduğu belirlenmiştir (Gillespie ve ark., 2013). Ayrıca haberlerde görsel öğeler en ince ayrıntıları ile verilerek pekiştiriciliği ve akılda kalıcılığı arttırılmaktadır. Medyada en fazla etik ihlallerin yapıldığı alan da haberlerde görsel sunumu ile ilgili olan bölümdür (Güneş ve Yıldırım, 2019).

Günümüzde kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerine gazeteler üçüncü sayfada yer vermekte iken, şiddetin büyüklüğüne bağlı olarak haberi birinci sayfaya taşıyabilmektedir (Altun, Bek ve Altun, 2011). Medya kadına yönelik şiddeti normalleştirerek, mağduru suçlayıcı haber yaparak, kadını metalaştırarak, sunulan haberlerde faili korumak adına kadının maruz kaldığı şiddet geçmişine yer vererek şiddeti kabul edilebilir bir durum olarak sunabilmektedir (Güneş ve Yıldırım, 2019). Hong Kong'ta kadın cinayetleri ile ilgili haberlerin analiz edildiği araştırmada mağdurun eylemleri ile failin nedenleri ilişkilendirilmiş, toplam haberlerin %87'sinde nedenin tartışıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Hernández, 2018).

Oysa şiddetin ve cinayetin haklı hiçbir nedenin olmadığı haberlerde vurgulanmalıdır.

Sosyal medyanın toplumda kadınların kabul görmesi ve algılanması açısından biçimlendirici bir rolü vardır. Kadınların medyada yer alma şekli şiddetin ve cinayetin mağduru; savaş, afetler ve aile içi sorunlarda acının ifadesi şeklindedir. Bu açıdan medya sosyal değer ve normları belirli bir çerçevede şekillendirebilmekte, yeniden tanımlayabilmekte ve birden fazla anlamlar yükleyebilmektedir (Arslan, 2017).

Medya ve Kadın Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzuna göre medya kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerini yaparken ve topluma sunarken; kalıplaşmış sözlerden, yakıştırmalardan, kişisel görüş ve ön yargılardan uzak durmalı, ayrıntıların yer aldığı görsel öğeler ile birlikte magazinsel sunumdan kaçınmalı haber başlığını itinayla seçmelidir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti [TGC], 2016).

SONUÇ

Kadına yönelik şiddet daha çok gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan evrensel bir sorundur. Altta yatan temel neden toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Kadın ve erkeğin genç yaşta olması, düşük eğitim ve gelir düzeyi, psikolojik problemlerinin varlığı, zararlı alışkanlıkların olması kadına yönelik şiddetin oluşmasında risk faktörüdür. Kadınlar cinsiyeti nedeniyle en çok cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Şiddetin önlenemediği ya da tekrarlayan şiddet eylemlerinin engellenemediği

durumlarda kadın cinayetlerinin ortaya çıkma olasılığı artmaktadır. Kadınlar en çok eşi, yakın partneri ve eski eşi tarafından öldürülmektedir. Kadınların boşanma ve ayrılma isteği, kıskançlık, sadakatsizlik ve namus kavramı kadın cinayetleri için erkekler tarafından gerekçe gösterilmektedir.

Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayet haberlerinin oluşturulması ve sunumunda medya, kritik bir rol oynamaktadır. Araştırmalar kadınların haberlerde en çok mağdur ve maktul şeklinde yer aldığını göstermektedir. Haberlerde kadınların konumlandırılma biçimi, haberin yapımında ve sunumunda başlığın seçimi, özensiz dil kullanımı, mağduru ya da maktülü suçlama, görsel öğelerin detaylı şekilde verilmesi, olayın etkisini hafifletmek amacıyla nedene odaklanma gibi durumlar kadının toplumda doğru konumlandırılması ile ilgili sorunları oluşturmaktadır. Medya haberlerin yapımında kullandığı dil ve görsel öğeler ile birlikte habere atılan başlık konusunda da etik ilkelere bağlı kalmalıdır. Patronundan muhabirine tüm medya üretici ve sunucuları kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerini içeren haberlerde magazinsel sunumdan uzak, topluma karşı sorumluluklarının farkında olmalı ve bu bilinçle hareket etmelidir. Kadına yönelik şiddet ve cinayetlerin azaltılması ve toplumun bu konuda duyarlı hale getirilmesi için, kadın cinayetleri ve medyadaki işlenişini ile ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. Kanun No. 6284, Kabul Tarihi: 8.3.2012.

Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.

- Akmeşe, Z., & Deniz, K. (2015).** Kadına yönelik cinsiyetçi söylemin internet haber portallarında yer alma biçimleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 311-326.
- Altun, A., Bek, M.G., & Altun, E.E. (2011).** Aile içi şiddet haberlerinin üretim süreci ve medya profesyonelleri. *Nuran Yıldız*, 9.
- Arslan, M. (2017).** İktidar ve medyatik şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik cinayetleri analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (27), 135-160.
- Baudrillard, J. (2014).** Simulakrlar ve Simülasyon. (Çev. O. Adanır). Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Binark, M., & Bek, M.G. (2007).** Eleştirel Medya Okuryazarlığı, Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar. İstanbul: Kalkedon.
- Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) Küresel Cinayet Raporu. (2019).** <https://teyit.org/bm-verilerindeki-cinayet-olanlarina-bakilarak-kadina-siddet-abartiliyor-denebilir-mi/> (Son Erişim: 20.07.2020)
- Can, S., & Koz, K.A. (2018).** Medya ve Kadın. https://www.researchgate.net/publication/328737634_MEDYA_VE_KADIN (Son Erişim: 20.07.2020)
- Dağcı, S., & Ören, B. (2019).** Cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddet ve sağlık çalışanlarının yaklaşımı. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 50(4).
- Doğan, İ. (2012).** *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Echeburúa, E., Fernández-Montalvo, J., de Corral, P., & López-Goñi, J.J. (2009).** Assessing risk markers in intimate partner femicide and severe violence: A new assessment instrument. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(6), 925-939.
- Erden, G., & Akdur, S. (2018).** Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet ve kadın cinayetleri. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2-3.
- Gillespie, L.K., Richards, T.N., Givens, E.M., & Smith, M.D. 2013.** Framing deadly domestic violence: why the media's spin matters in newspaper coverage of femicide. *Violence Against Women*. Feb;19(2):222-45. doi: 10.1177/1077801213476457.
- Güneş, G., & Yıldırım, B. (2019).** Cinsiyet temelli bir savaş: kadın cinayetlerinin medyada temsili üzerine bir değerlendirme. *Journal of Society & Social Work*, 30(3).
- Harden, J., Du, J., Spencer, C.M., & Stith, S.M. (2019).** Examining Attempted and Completed Intimate Partner Homicide: A Qualitative Synthesis. *Violence Vict*. Dec 1;34(6):869-888. doi: 10.1891/0886-6708.VV-D-18-00128.
- Heise, L.L. (1998).** Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence against women*, 4(3), 262-290.
- Hernández, M. (2018).** "Killed Out of Love": A Frame Analysis of Domestic Violence Coverage in Hong Kong. *Violence Against Women*. Oct;24(12):1454-1473. doi: 10.1177/1077801217738581.
- Kadın, Barış ve Güvenlik Endeksi. (2019).** <https://www.birgun.net/haber/kadin-baris-ve-guvenlik-endeksi-aciklandi-turkiye-114-sirada-273955> (Son Erişim: 20.07.2020)
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2013).** *Kadına yönelik şiddetle mücadele el kitabı*. Ankara: Başbakanlık Kadı-nın Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Köse, A. Türk Basınında Kadın: 2010 Türkiye’inde Sosyal Haklar Açısından Kadın Temsili. 3. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu; 19-21 Ekim 2011; Kocaeli.**
- Krahé, B., Möller, I., Huesmann, L.R., Kirwil, L., Felber, J., & Berger, A. (2011).** Desensitization to media violence: Links with habitual media violence exposure, aggressive cognitions, and aggressive behavior. *Journal of personality and social psychology*, 100(4), 630-646. doi:10.1037/a0021711.
- Messing, J.T., AbiNader, M.A., Pizarro, J.M., Campbell, J.C., Brown, M.L., & Pelletier, K.R. (2021).** The Arizona Intimate Partner Homicide (AzIPH) Study: a Step toward Updating and Expanding Risk Factors for Intimate Partner Homicide. *J Fam Violence*. Feb 25:1-10. doi: 10.1007/s10896-021-00254-9.
- Oktay, E.Y. (2015).** Türkiye'nin ve Dünyanın ortak sorunu: kadına şiddet. *Journal of Academic Studies*, 16(64); 57-118.
- Özer, Ö. (2017).** Medyada şiddet kullanımı: şiddet ekonomisi, medyanın ideolojik şiddeti ve yetiştirme kuramı açısından bir değerlendirme.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.** Ankara: Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). s:31. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf> (Son Erişim: 20.07.2020)
- Toprak, S., & Ersoy, G. (2017).** Femicide in Turkey between 2000 and 2010. *PLoS one*, 12(8), e0182409.
- True, J. (2010).** The political economy of violence against women: A feminist international relations perspective. *Australian Feminist Law Journal*, 32(1), 39-59.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (2016).** Kadın ve Medya: Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu. https://tgc.org.tr/images/kadin_ve_medya_kilavuz.pdf (Son Erişim: 24.07.2020)
- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. (2014).**

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (Son Erişim: 25.07.2020)

Van Wormer, K., Van Wormer, K.S., & Roberts, A.R. (2009). Death by domestic violence: Preventing the murders and murder-suicides. ABC-CLIO.

Vives-Cases, C., Torrubiano-Domínguez, J., & Alvarez-Dardet, C. 2009. The effect of television news items on intimate partner violence murders. *Eur J Public Health*. Dec;19(6):592-6. doi: 10.1093/eurpub/ckp086.

World Health Organization. (2012). Understanding and addressing violence against women: femicide.

https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw_series/en/ (Last accessed: 24.07.2020)

World Health Organization. (2013). Sexual and other forms of gender-based violence in crises. <https://www.who.int/hac/techguidance/pht/SGBV/en/> (Last accessed: 24.07.2020)

Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B., & Doğan, M. (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye'den kanıt. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 104-111.

Yumrukuz, Ö. (2017). şiddete karşı duyarsızlaşma ve sosyal medya ilişkisi üzerine bir inceleme. *Marmara İletişim Dergisi*, 28, 89-106.

Yurdigül, Y., & Zinderen, İ.E. (2012). Yeni medyada haber dili (Ayşe Paşalı olayı üzerinden geleneksel medya ve internet haberciliği karşılaştırması).